

Χανιώτικα νέα
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ 13 Αυγούστου 2016

διαδρομές

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ / ΤΕΧΝΕΣ / ΙΣΤΟΡΙΑ / ΒΙΒΛΙΑ / ΜΟΥΣΙΚΗ / ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΧΑΝΙΩΤΕΣ ΕΚΤΟΣ ΚΡΗΤΗΣ ΜΙΛΟΥΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗ ΓΕΝΕΤΕΙΡΑ ΤΟΥΣ

Νόστος για τα Χανιά

diadromes@haniotika-nea.gr

ΕΛΙΑ ΚΟΥΜΗ

editorial

Το χρώμα έχει άραγε η νοσταλγία; Για τον καθένα ίσως είναι διαφορετικό, για μένα όμως είναι το γαλάζιο, το χρώμα του ουρανού και της θάλασσας της Κρήτης, της ξεγνοιασιάς των παιδικών χρόνων και της αλμύρας, φόντο σε κάθε φωτογραφικό ή νοερό καρέ που με έχει σημαδέψει. Δεκαπενταύγουστος έρχεται, η “καρδιά” του ελληνικού καλοκαιριού και ανάμεσα στους χιλιάδες επισκέπτες του νησιού μας πολλοί είναι και οι ξενιτεμένοι, που με κάθε ευκαιρία επιστρέφουν στον τόπο μας. Στο σημερινό τεύχος, οι “διαδρομές” μιλούν με Χανιώτες από καταγωγή ή από έρωτα, που αναζητούν με νοσταλγία αγαπημένα πρόσωπα και συνήθειες, ανακαλύπτουν ξανά και ξανά τις ιδιαίτερες γεύσεις, την ατμόσφαιρα και τις μοναδικές τοποθεσίες των Χανίων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

σελ. 3 ~ Πολιτισμός

σελ. 4 - 5 ~ Νόστος για τα Χανιά

σελ. 6 - 7 ~ Σερφαρίσματα - πολιτισμός

σελ. 8 ~ Παιδότοπος

σελ. 9 ~ Βιβλία - αφορμή

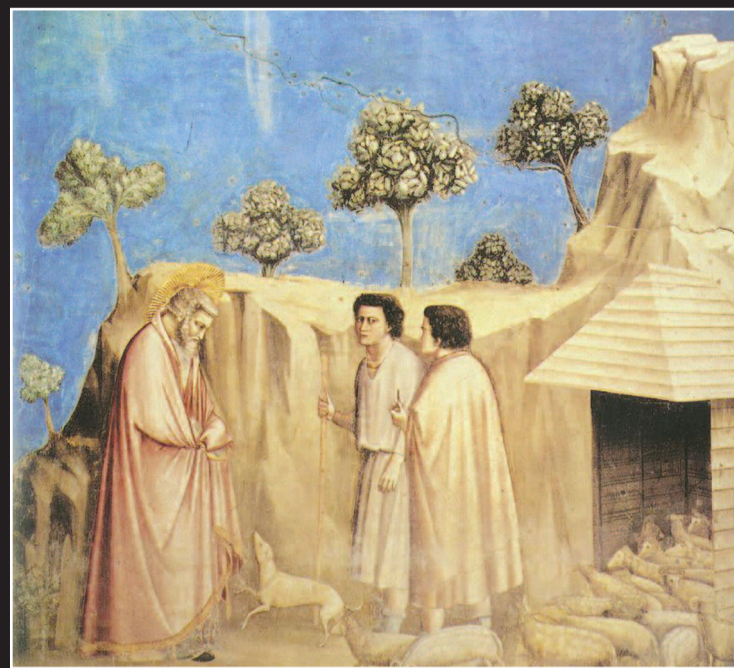
σελ. 10 ~ Υγεία & Βότανα

Μουσείο
ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ
Πάννη & Ελένης Παρελάκη

3ος διαγωνισμός αφίσας
**Τυπογραφία
παρελθόν, παρόν & μέλλον**
www.typography-museum.gr

Χανιώτικα νέα
ATHENS! ΠΟΝΤΙΚΗ DESIGN

No.526

Φανταστικό
Μουσείο

Τζιόττο ντι Μποντόνε (Giotto di Bondone), „Ο Ιωακείμ και οι ποιμένες“, Παράσταση από τη διακόσμηση του παρεκκλησίου Σκροβένι στην Πάντοβα (Cappella Scrovegni ή αλλιώς και Cappella Arena), 1302-1305, Πάντοβα, Ιταλία

Αι να ένας άγγελος Κυρίου εμφανίστηκε μπροστά της και της είπε: «Άννα, Άννα, ο Κύριος εισάκουσε τη δέσπῃ σου, θα συλλάβεις και θα γεννήσεις και θα μιλούν για το σπέρμα σου σε όλη την οικουμένη». Και η Άννα αποκρίθηκε: «Ζει Κύριος, ο Θεός μου, εάν γεννήσω, είτε αγόρι είτε κορίτσι, θα το προσφέρω ως δώρο στον Κύριο, τον Θεό μου, να τον υπηρετεί όλες τις ημέρες της ζωής του». Ηλθαν τότε δύο αγγελιοφόροι και της είπαν: «Να ο Ιωακείμ, ο άνδρας σου, έρχεται με τα πρόβατα του». Άγγελος Κυρίου είχε κατεβεί σε αυτόν και του είπε: «Ιωακείμ, Ιωακείμ, ο Κύριος, ο Θεός εισάκουσε τη δέσπῃ σου, κατέβη λοιπόν από αυτόν τον τόπο, γιατί η γυναίκα σου θα συλλάβει». Κατέβηκε τότε ο Ιωακείμ, κάλεσε τους βοσκούς του και τους παράγγειλε: «Φέρτε εδώ δέκα προβατίνες χωρίς κηλίδα ή ψεγάδι για να τις προσφέρω θυσία στον Κύριο, το Θεό μου, φέρτε μου επίσης δώδεκα μοσχάρια τρυφερά για να τα προσφέρω στους ιερείς και τη γερουσία και φέρτε μου τέλος και εκατό κατσίκια για όλον τον λαό» (Απόκρυφο Πρωτοευαγγέλιο Ιακώβου, 4.1-3).

Η ιστορία του Ιωακείμ και της Άννας περιγράφεται σε ένα από τα απόκρυφα κείμενα της Καινής Διαθήκης, το Πρωτοευαγγέλιο του Ιακώβου. Το κείμενο θα υπάρξει πηγή αναφοράς και έμπνευσης για τους καλλιτέχνες που καλούνταν να αποδώσουν επεισόδια από τη ζωή της Παναγίας και των γονέων της. Όπως εύκολα αντιλαμβάνεται κανείς οι εν λόγω σκηνές Μαρριολογικής θεματικής προσφέρονταν κατ' εξοχήν για να κοσμήσουν εκκλησίες αφιερωμένες στη Θεομήτορα, όπως π.χ. στο παρεκκλήσι Tomabuoni στην εκκλησία της Santa Maria Novella στη Φλωρεντία, το οποίο είναι διακοσμημένο με έναν εικονογραφικό κύκλο με σκηνές από τους βίους της Παναγίας και του Ιωάννη του Βαπτιστή (βλ. παλαιότερο έκθεμα του Φανταστικού Μουσείου).

Αντίστοιχη είναι και η περίπτωση του “Ιωακείμ ανάμεσα στους ποιμένες” του Τζιόττο ντι Μποντόνε. Η παράσταση αποτελεί τμήμα της πλούσιας διακόσμησης του παρεκκλησίου Σκροβένι (Scrovegni) στην Πάντοβα με σκηνές από τη ζωή της Παναγίας και του Ιησού. Οι δύο κύκλοι που συμπεριλαμβάνουν πάνω από 40 σκηνές εκτελεσμένες με την τεχνική της νωπογραφίας, καλύπτουν τις επιφάνειες των πλαϊνών τοίχων του παρεκκλησίου, με το εικονογραφικό πρόγραμμα να επιστεφεται στον τοίχο του βωμού με την απόδοση της επιβλητικής απεικόνισης του Χριστού ως “Τελικού Κριτή”.

Στις 6 Φεβρουαρίου 1300 ένας πλούσιος τραπεζίτης, έμπορος και επιφανής πατρίκιος από την Πάντοβα, ο Ενρίκο Σκροβένι (Enrico Scrovegni) θα αγοράσει στα περίχωρα της Πάντοβας μία έκταση στην οποία εκείνονταν τα ερείπια του αρχαίου αμφιθεάτρου της πόλης (εξ' ου και το εναλλακτικό προσωνύμιο με το οποίο είναι γνωστό το παρεκκλήσι - “Cappella Arena”, δηλαδή παρεκκλήσι του “αμφιθεάτρου”), αποσκοπώντας στην έγερση

Επιμέλεια: ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ
Ιστορικός Τέχνης - Αρχαιολόγος
Humboldt Universität zu Berlin
lastjudgment1540@hotmail.com

ενός (σήμερα κατεστραμμένου) μεγαλοπρεπούς παλατιού και ενός οικογενειακού παρεκκλησίου, το δεύτερο ως απότιση φόρου τιμής στη μνήμη του πατέρα του Ρινάλντο Σκροβένι (Rinaldo Scrovegni). Ο θεμέλιος λίθος για το μονόχωρο κτίσμα μήκους 30μ ετέθη τη συμβολική χρονιά του 1300 και μάλιστα με τη συγκατάθεση και προτροπή του Πάπα Βονιφάτιου Η'. Η περίτεχνη διακόσμηση θα ολοκληρωθεί ανάμεσα στα 1302 και στα 1305. Ο Σκροβένι θα αναθέσει στους πιο διάσημους καλλιτέχνες της εποχής να κοσμήσουν με τις δημιουργίες τους το παρεκκλήσι που σήμερα διόλου τυχαία αποτελεί μνημείο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO. Υιοθετώντας τα διδάγματα από τη χρονικά προγενέστερη, αλλά εν μέρει και παράλληλη ενασχόλησή του με το εξ' ίσου μεγαλόπνοο σχέδιο της διακόσμησης της εκκλησίας στην Ασιζή με ένα εικονογραφικό πρόγραμμα εμπνευσμένο από τον βίο του τοπικού αγίου Φραγκίσκου, ο Τζιόττο θα καταφέρει να ολοκληρώσει το έργο στην Πάντοβα σε μόλις τρία χρόνια. Η “μνημειακή” απλότητα στη διαχείριση του επεισοδίου της συνάντησης του Ιωακείμ με τους ποιμένες επιτρέπει στον επισκέπτη του “Φανταστικού Μουσείου” να συλλάβει σε έναν βαθμό την επαναστατικότητα της τέχνης του φλωρεντινού αυτού ζωγράφου στο μεταίχμιο του 14ου αιώνα. Διάχυτη είναι η αίσθηση αληθοφάνειας στην απόδοση της σκηνής, προϊόν της επιτυχημένης αρμονικής σύζευξης του φυσικού βραχώδους τοπίου, με το κοπάδι των ζώων -που με τη σειρά του μοιάζει υποταγμένο στο θείο κάλεσμα να κατευθύνεται πειθήνια προς το σεβάσμιο, σκυφτό Ιωακείμ- και τους τρεις πρωταγωνιστές στο κέντρο της σύνθεσης.

Ο Τζιόττο, έχοντας μαθητεύσει κοντά στον προσκολλημένο στη βυζαντινή τεχνοτροπία Τσιμαπούε (Cimabue) θα στραφεί γρήγορα σε άλλες κατευθύνσεις, απαρνούμενος τις έως τότε κυρίαρχες καλλιτεχνικές συμβάσεις που ήθελαν την απόδοση των αγίων ως μορφών ασκητικών, “εξαυλωμένων”, έτσι ώστε να τονίζεται η ιερατική αυστηρότητά τους. Στην τέχνη του Τζιόττο αντίθετα ιδιαίτερη αίσθηση προκαλεί η απόδοση της πλαστικότητας της φόρμας στις μορφές, οι οποίες δεν απαρνούνται την υλική τους υπόσταση, πατώντας γερά με τα πόδια τους στη γή. Η σκηνή λαμβάνει πλέον χώρα σε μια τοπογραφικά απροσδιόριστη, υπερβατική ουράνια σφαίρα, αλλά εντάσσεται σε ένα τοπίο με βιωματικές αναφορές που παραπέμπει στην ιταλική ύπαιθρο, γεγονός που επιτείνεται και από την εκτενή χρήση του λαμπερού και ταυτόχρονα πολύτιμου lapis lazuli για την απόδοση του μπλε φόντου σε 38 από τις νωπογραφίες.

15/8

Παναγιώτης,
Παναγιώτα,
Δέσποινα,
Μαρία,
Γεοθημανή,
Θεοτόκης,
Θεοτοκία,
Μαριάντζελα,
Μαρινέλα,
Καθολική,
Κρυστάλλω,
Συμέλα

16/8

Αλκιβιάδης,
Γεράσιμος,
Διομήδης,
Σεραφείμ,
Σεραφίνα,
Σαράντης,
Σαραντούλα,
Σταμάτης,
Σταματία

17/8

Λευκοθέα,
Μύρων, Μίρκα,
Στράτος,
Στρατία

18/8

Αρσένης,
Αρσινόη,
Φλώρος,
Φλώρα

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΕΪΣΤΕ

μαζί μας στο

diadromes@haniotika-nea.gr

ΣΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΑΠΤΕΡΑΣ ΚΑΙ ΡΟΚΚΑΣ

Αυγουστιάτικη μυσταγωγία

Με τρεις ξεχωριστές εκδηλώσεις, δύο μουσικές, στους αρχαιολογικούς χώρους της Απτέρας και της Ρόκκας και μία εικαστική στο Αρχαιολογικό Μουσείο Κισάμου, θα εορταστεί και στα Χανιά η αυγουσιάτικη πανσέληνος την ερχόμενη Πέμπτη 18 Αυγούστου.

Οι εκδηλώσεις εντάσσονται στο πρόγραμμα του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού "Στο φως του φεγγαριού" και με την ευκαιρία αυτή χθες παραχωρήθηκε συνέντευξη Τύπου στα γραφεία της Π.Ε. Χανίων.

Η προϊστάμενη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Χανίων Ελένη Παπαδοπούλου σημείωσε ότι είναι ιδιαίτερη χαρά και τιμή που και φέτος συμμετέχει η Εφορεία στους εορτασμούς της αυγουσιάτικης πανσέληνου και αναφέρθηκε στις εκδηλώσεις οι οποίες είναι:

α) Στον Αρχαιολογικό χώρο της Απτέρας από τις 9 μ.μ.
Μουσική σύμπραξη με τους: Γιώργη Ξυλούρη "Ψαρογιώργη" (λαούτο - τραγούδι), Γιάννη Πολυχρονάκη (κοντραμπάσο) και Γιάννη Παπατζανή (κρουστά) για να "Ταξιδεύσουμε με τα φτερά της Μουσικής". Τρεις καλλιτέχνες που διακρίνονται για το ιδιαίτερο προσωπικό ύφος στη μουσική καθώς συνδυάζουν αρμονικά και δημιουργικά τις ιδιαιτερότητες της κρητικής μουσικής με επιρροές από άλλες μουσικές παραδόσεις της Μεσογείου. Ειδική συμμετοχή: Dos Almas. Διοργανωτές θα είναι η Εφορεία Αρχαιοτήτων Χανίων, η Περιφερειακή Ενότητα Χανίων, η ΚΕΠΠΕΔΗΧ-ΚΑΜ και η Πολιτιστική Εταιρεία Κρήτης.

β) Στον Αρχαιολογικό χώρο της Ρόκκας Κισάμου από τις 9.30 μ.μ. η Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης με 85 μουσικούς και καλλιτεχνικό διευθυντή τον κ. Γεώργιο Βράνο θα ερμηνεύσει την 5η Συμφωνία του Λούντβιχ βαν Μπετόβεν, έργα του Ρίχαρντ Βάγκνερ του Ζωρζ Μπιζέ και άλλα

κορυφαία κλασικά έργα με τη συμμετοχή και της χορωδίας του Μουσικού Σχολείου Χανίων. Η μουσική εκδήλωση συνδιοργανώνεται από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Χανίων, την Περιφερειακή Ενότητα Χανίων, τον Δήμο Κισάμου-Κοινοφελής Επιχείρηση του Δήμου Κισάμου, την Ορθόδοξο Ακαδημία Κρήτης, τη Νεολαία Κισάμου και τον Πολιτιστικό Σύλλογο Ρόκκας.

γ) Στο Αρχαιολογικό Μουσείο Κισάμου (αίθουσα πολλαπλών εκδηλώσεων) θα πραγματοποιηθεί η έκθεση Ζωγραφικής "Τα χρώματα του φεγγαριού" της εικαστικού Άννας Γιουμπάκη - Ξηρουδάκη, από σήμερα 13 έως τις 21 Αυγούστου. Η έκθεση θα είναι ανοιχτή καθημερινά από τις 8 π.μ. - 3 μ.μ., εκτός Δευτέρας, ενώ στις 18 Αυγούστου, ημέρα της πανσέληνου, η είσοδος θα είναι ελεύθερη, ενώ ελεύθερη θα είναι η είσοδος και στις δύο μουσικές εκδηλώσεις.

Στη συνέχεια ο Δημήτρης Μιχελογιάννης, περιφερειακός σύμβουλος Κρήτης, τόνισε ότι όπως επί σκηνής θα συμπράξουν σημαντικοί καλλιτέχνες έτσι υπάρχει και αντίστοιχη συνεργασία διαχρονικά της Περιφέρειας Κρήτης με την Εφορεία Αρχαιοτήτων Χανίων. Μία σύμπραξη που μας επιτρέπει να χρηματοδοτούμε και να προχωρούμε κάποιες ανασκαφικές δραστηριότητες στην Απτέρα όσο και να σχεδιάζεται η επόμενη φάση της ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου που θα μπορέσει να ενταχθεί στο επόμενο Ε.Σ.Π.Α. Τέλος να πούμε ότι είναι μία μοναδική ευκαιρία κάθε χρόνο αυτή η βραδιά για να γνωρίσουν οι Χανιώτες τον σημαντικότερο αρχαιολογικό

χώρο των Χανίων και ίσως της Δυτικής Κρήτης.
Τέλος ο πρόεδρος της Δημοτικής Πανακοθήκης Χανίων και της Κ.Ε.Π.Π.Ε.ΔΗ.Χ. - Κ.Α.Μ. Γιώργος Βαρουδάκης είπε ότι στα χρόνια της αρχαιότητας οι σημερινοί αρχαιολογικοί τόποι ήταν τόποι μυσταγωγίας και εορτασμού. Σαν παρακαταθήκη εμείς οι νεότεροι Έλληνες έχουμε τον Αύγουστο σαν έναν μήνα με μεγάλους εορτασμούς. Στο πλαίσιο αυτό και στο άνοιγμα των αρχαιολογικών χώρων έχουμε τη χαρά να συνδιοργανώνουμε την εκδήλωση δίπλα στο θέατρο της αρχαίας Απτέρας. Μετά από τις εργασίες που έχουν γίνει είναι ένας χώρος όπου πλέον ειδυλλιακά θα μπορείς να ταξιδέψεις στον χρόνο μαζί με πανέμορφες μουσικές.
Παράλληλα γίνονται και αρκετές ακόμα εκδηλώσεις όπως η μουσική συνύπαρξη της ερμηνεύτριας Ιωάννας Φόρτη και του μουσικού συνόλου "VamosEnsemble" την Τετάρτη 17 Αυγούστου στο Γιαλί Τζαμί (στις 9.30 μ.μ.).
Εύχομαι ότι αυτή η συνεργασία με την Αντιπεριφέρεια Χανίων θα συνεχιστεί γιατί ο πολιτισμός είναι ένα μεγάλο κεφάλαιο και ένα στοίχημα για τη σύγχρονη Ελλάδα και ελπίζω ότι θα προχωρήσουμε μαζί και σε άλλες πολλές εκδηλώσεις.

ΣΤΟ ΕΝΕΤΙΚΟ ΛΙΜΑΝΙ

"Vamos Ensemble" και Ιωάννα Φόρτη

Συναυλία με μία μουσική συνύπαρξη της ερμηνεύτριας Ιωάννας Φόρτη και του μουσικού συνόλου "VamosEnsemble" διοργανώνουν την Τετάρτη 17 Αυγούστου στο Γιαλί Τζαμί, στις 9.30 μ.μ., στο ενετικό λιμάνι Χανίων, ο Δήμος Χανίων και η Κ.Ε.Π.Π.Ε.ΔΗ.Χ. - Κ.Α.Μ.

Το "VamosEnsemble", ένα δεκαπενταμελές σχήμα με όψη και σύνθεση συμφωνικής ορχήστρας έχει τη δυνατότητα να προσεγγίζει ιδιώματα και να ερμηνεύει μουσικές απ' όλον τον κόσμο μέσα από τον πολύ ιδιαίτερο "προσωπικό" του ήχο.

Η Ιωάννα Φόρτη, από τις πλέον έμπειρες και ευέλικτες Ελληνίδες τραγουδίστριες, έχει διακριθεί σε ένα ασυνήθιστα ευρύ και ετερόκλητο ρεπερτόριο, που περιλαμβάνει όπερα, οπερέτα, μπαρόκ, λόγια, έντεχνη και λαϊκή ελληνική μουσική, μιούζικαλ και άλλα.

Το πρόγραμμα θα περιλαμβάνει ένα ευρύ ρεπερτόριο, σε ένα ταξίδι από τη δύση ως την ανατολή με ιδιαίτερες ενορχηστρώσεις και δυνατές ερμηνευτικές στιγμές. Η όπερα συναντά το ρεμπέτικο, η ιρλανδέζικη μουσική την παραδοσιακή ελληνική μουσική, ο Kurt Weill τον Μάνο Χατζιδάκι, ο Bregovic τον Σαββόπουλο, η Κρήτη την Κορσική, ενώ τραγούδια από τον προσωπικό ρεπερτόριο της Ιωάννας Φόρτη ακούγονται με τον γνώριμο ήχο των "VamosEnsemble". Η παράσταση εντάσσεται στις παράλληλες εκδηλώσεις της Έκθεσης Βιβλίου που οργανώνεται αυτό το διάστημα στο ενετικό λιμάνι των Χανίων.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

Επίσης, στο πλαίσιο της έκθεσης, την Τρίτη 16 Αυγούστου θα γίνει η παρουσίαση του βιβλίου του Αλέξανδρου Μασσαβέτα "Μικρά Ασία: Το Παλίμψηστο της μνήμης".

ΣΤΑ ΚΕΡΑΜΕΙΑ

Συναυλία Κωστή Αβυσσινού

Αύριο, Κυριακή 14 Αυγούστου, στις 9 το βράδυ, στη σκηνή της Αυλής των Νεραϊδοθαυμάτων στα Κοντόπουλα Κεραμειών, θα δοθεί συναυλία από τον Κωστή Αβυσσινό. Μαζί του ο Δημήτρης Κουκουλιτάκης και ο Νίκος Πραουλάκης. Είσοδος 8 ευρώ.

Η εκδήλωση γίνεται σε συνεργασία με τον Πολιτιστικό Σύλλογο Κοντοπούλων «Ο Άγιος Κωνσταντίνος».

Αναχώρηση λεωφορείου στις 8 μ.μ. από την Πλατεία Δημοτικής Αγοράς (κόστος 2 ευρώ μετ' επιστροφής).

Για κρατήσεις - πληροφορίες: 6982009105.

ΣΤΟ ΞΗΡΟΣΤΕΡΝΙ

Μουσική βραδιά με "Μαρσούς" και Μ. Μαλαξιανάκη

Συναυλία με τον Μάνο Μαλαξιανάκη και τους "Μαρσούς" θα δοθεί το Σάββατο 13 Αυγούστου, στις 9 μ.μ., στο Ξηροστερνί. Από τις 5 μ.μ. θα λειτουργεί bazaar τα έσοδα του οποίου θα διατεθούν στο κοινωνικό παντοπωλείο Αποκορώνου.

Είσοδος 5 ευρώ.

ΑΠΟ ΤΟ ΔΗ.Π.Ε.Θ.Κ.

"Αριστοφaniaδα" στην Παλαιόχωρα

Η "Αριστοφaniaδα" του ΔΗ.Π.Ε.Θ.Κ. Κρήτης θα παρουσιαστεί σήμερα, Σάββατο, στην Παλιόχωρα, αυλή Γυμνασίου - Λυκείου και ώρα 9.30 μ.μ.

Τιμή εισιτηρίου 10 € και 8 € (μαθητικό, φοιτητικό, άνεργοι ΟΑΕΔ, τρίτεκνοι, πολύτεκνοι, άνω των 65 ετών).

Ισχύουν εισιτήρια ΟΓΑ. Πληροφορίες: τηλ.: 2821044256.

Σκηνοθεσία - Μουσική: Κώστας Γάκης.

Πρωταγωνιστούν: Αντώνης Καφετζόπουλος, Γεράσιμος Γεννατάς, Γιώργος Πυρπασόπουλος, Ευαγγελία Μουμούρη, Γιάννης Δρακόπουλος, Θάνος Τοκάκης.

ΣΤΟΝ ΤΣΙΒΑΡΑ

Παράσταση Καραγκιόζη

Παιδική παράσταση με τον Νίκο Μπλαζάκη, που παρουσιάζει την παράσταση "Μαγεμένη Βεζυροπούλα", διοργανώνει ο Πολιτιστικός Σύλλογος Τσιβαρά την Τετάρτη 17 Αυγούστου στον αύλειο χώρο του πρώην Δημοτικού Σχολείου του χωριού. Ωρα έναρξης 9 μ.μ. Είσοδος ελεύθερη.

ΧΑΝΙΩΤΕΣ ΕΚΤΟΣ ΚΡΗΤΗΣ ΜΙΛΟΥΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗ ΓΕΝΕΤΕΙΡΑ ΤΟΥΣ

Νόστος για τα Χανιά

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΩΣΤΑΣ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΑΡΙΔΑΚΗΣ

ΜΑΝΩΛΗΣ ΜΑΡΚΑΝΤΩΝΑΚΗΣ

ουν μακριά για λόγους επαγγελματικούς. Ωστόσο, αναζητούν τις μυρωδιές της Μαδάρας, το ενετικό λιμάνι, τον χειμώνα, τις γεύσεις των καλτσουνιών, της μπουγάτσας, των κοχλιών, τις μουσικές του πανηγυριού, τους παιδικούς και εφηβικούς φίλους και τις οικογενειακές παρέες. Άνθρωποι των γραμμάτων, των τεχνών, της επιστήμης, της μουσικής και του αθλητισμού με καταγωγή από τα Χανιά, μας μιλούν για όλα αυτά που τους φέρνουν ξανά και ξανά στον τόπο τους.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΜΑΝΟΥΣΑΚΗΣ:

«Μυζήθρα, καβρουμαδάκια, δυόσμο και μέλι του Αυγέρου!»

Γέννημα θρέμμα της Σπλάντζιας και της παλιάς πόλης ο καταξιωμένος εικαστικός και καθηγητής στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών Μιχάλης Μανουσάκης μιλά για τα Χανιά σαν να μην έφυγε ποτέ. Στο έργο του ανιχνεύει κανείς στοιχεία από τον τόπο που γεννήθηκε και συχνά επιστρέφει σ' αυτόν για να κρατήσει ζωντανή τη φλόγα της μνήμης, να δοκιμάσει γεύσεις που τον έχουν σημαδέψει ανεξίτηλα, να επισκεφθεί αγαπημένα μέρη και να βιώσει τη χαρά της επικοινωνίας με φίλους...

• Αγαπημένες γεύσεις;

Πολλές φορές αισθάνομαι ότι οι γεύσεις του τόπου μου στον ουρανό είναι ανεξίτηλες. Είναι αυτές που συγκρινόμενες με άλλες καθορίζουν την κρίση μου, εκτιμώντας το ιδιαίτερο και κρατώντας το μοναδικό που έχει η πατρίδα μου. Μυζήθρα, καβρουμαδάκια, δυόσμο και μέλι του Αυγέρου είναι αυτά που μου έρχονται πρώτα στο μυαλό ή η μπουγάτσα του αγαπητού Ιορδάνη Ακασιάδη, τον οποίο έχω ζωγραφίσει το 1977 στη Θεσσαλονίκη.

ΑΛΚΥΟΝΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ:

«Λατρεύω τη λίμνη του Κουρνά»

Η Αλκυόνη Παπαδάκη δεν χρειάζεται ιδιαίτερες συστάσεις. Δημοφιλής συγγραφέας, με πολυάριθμους φανατικούς αναγνώστες, έχει διατηρήσει ζωντανούς τους δεσμούς της με τον γενέθλιο τόπο της, το Νιο Χωριό Αποκορώνου και τα Χανιά. Οι φίλοι της στην Κρήτη έχουν την ευκαιρία να τη συναντούν τακτικά από κοντά καθώς τουλάχιστον κάθε καλοκαίρι η Αλκυόνη είναι συνεπής στο ραντεβού μαζί τους. Άλλωστε, όπως είχε εξομολογηθεί παλαιότερα σε μια συνέντευξή της στις "διαδρομές", επισκέπτεται το νησί για να πάρει δύναμη και να της δώσει φτερά να συνεχίσει να παλεύει με τις λέξεις και τη ζωή... Αυτή τη φορά μας μίλησε για πρόσωπα, γεύσεις και τοποθεσίες των Χανίων που κουβαλά μέσα της όπου κι αν βρίσκεται.

• Αγαπημένα πρόσωπα;

Τα πρόσωπα! Ποτέ δεν ξεχνώ αυτά που έφυγαν και αγάπησα, αλλά και αυτά που ξέρουν να προσφέρουν την αγάπη τους δυνατά και ανιδιοτελώς. Η φίλια είναι περίπου σαν τα δέντρα που είτε τα νοιάζεσαι είτε όχι αυτά είναι πάντα εκεί για σένα με χίλιους τρόπους.

• Αγαπημένα μέρη;

Τα μέρη που αγαπώ δεν μπορώ σε δύο αράδες να τα ονοματίσω. Δεν ονοματίζονται, γιατί πολλές φορές μεταμορφώνονται σε τόπους μυστηρια-

κούς, έτοιμους όμως να τους ανακαλύψω ξανά, αφού από παιδί δεν κατάφερα να τους χορτάσω. Ολα τότε φάνταζαν σαν παραμύθι και φοβόμουν πλησιάζοντάς τα. Πάντα κάτι έκρυβαν μέσα στα χαλάσματά τους. Υπήρχαν όμως και τα σπίτια που λάμπανε απέξω. Με τους κήπους γύρω τριγύρω, τις κολώνες, τις μαρμάρινες σκάλες και το αέτωμα στη μέση πάνω από την πόρτα. Πώς να μπω μέσα; Οι καγκελόπορτες ήταν πάντα κλειστές. Μόνο οι μυρωδιές από τα γιασεμιά και τους νερατζανθούς μου φόρτιζαν τα όνειρα που ξεπερνούσαν τα όρια της φαντασίας μου!

• Αγαπημένες συνήθειες;

Με τον φίλο Μανούσο Δασκαλογιάννη κάνουμε συχνά τον γύρο της πόλης τον χειμώνα με τα πόδια. Όταν φτάνουμε πίσω από τον Φιρκά και αντικρίζουμε την αγκαλιά του λιμανιού με τα γήινα του χρώματα, χωρίς τον ήλιο να τα καίει, κοιταζόμαστε και είναι σαν να λέει ο ένας στον άλλο «το λιμάνι μας, ο τόπος μας!» κι ένας κόμπος απροσδιόριστος στέκεται στον λαιμό. Και με τους άλλους αγαπημένους φίλους, τον Λεωνίδα Κακάρογλου και τον Σόλωνα τον Κατσιανδαράκη, όταν πηγαίνουμε σε ταβερνάκια κάτω από αλμυρίκια, δίπλα στη θάλασσα, μελετώντας τ' άστρα στα ποτήρια μας ονειρευόμαστε να γεράσουμε έτσι με όση χαρά για ζωή μας έχει απομείνει.

ΜΑΡΙΑ ΜΑΝΟΥΣΑΚΗ:

«Ελεύθερο κάμπινγκ και κρητικό πανηγύρι»

Με σπουδές στη μουσική στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, δεξιότεχνισσα του βιολιού, αλλά και jazz συνθέτρια με πάμπολλες εμφανίσεις στον κόσμο από τους Μεσογειακούς αγώνες στην Ιταλία μέχρι το Μεγαρο

τα λαχανικά, φυσικά το ελαιόλαδο, το ψωμί και η γραβιέρα.

• Αγαπημένα πρόσωπα;

Οι γονείς μου φυσικά, οι κοντινοί μου άνθρωποι, οι συγγενείς μου και τα σκυλιά μου!

• Αγαπημένα μέρη;

Γενικά η φύση της Κρήτης, η θάλασσα και τα βουνά. Πιο συγκεκριμένα; Η Σούγια, η Ζούρβα, το Γαβαλοχώρι και το παλιό λιμάνι.

• Αγαπημένες συνήθειες;

Ελεύθερο κάμπινγκ στη Σούγια, μία βόλτα στο βουνό, μία συναυλία στο "Fagotto" jazz bar, ένα πανηγύρι με κρητική μουσική και ένα γεύμα με πιλάφι...

• Αγαπημένες γεύσεις;

Πάντα έχω στην ψυχή μου τη νοσταλγία και το άρωμα αυτής της μοναδικής πόλης. Τώρα, όσον αφορά τις γεύσεις, τρελαίνομαι για την αχινόσαλάτα, τα ντολμαδάκια και τα χορτοκαλίτσουνα.

• Αγαπημένα πρόσωπα;

Η αδερφή μου, η οικογένειά της και οι αγαπημένοι μου φίλοι και φίλες.

• Αγαπημένα μέρη;

Λατρεύω τη λίμνη του Κουρνά.

• Αγαπημένες συνήθειες;

Να καθίσω στα καφενεία και στα ταβερνάκια του χωριού μου, με τους συγγενείς και συγχωριανούς μου.

Μουσική η Μαρία Μανουσάκη. Κάθε φορά που επιστρέφει στην Κρήτη φροντίζει να απολαμβάνει τη φύση, τους ανθρώπους και τα ιδιαίτερα μέρη της.

• Αγαπημένες γεύσεις;

Τα γνήσια διατροφικά προϊόντα της Κρήτης όπως είναι το μέλι, οι ντομάτες, τα φρούτα και

ΚΩΣΤΑΣ ΛΕΙΒΑΔΑΣ:

«Μπουγάτσα Ιορδάνη και χοχλιούς μπουμπουριστούς»

Δέκα εννέα χρόνια από την πρώτη του δισκογραφική δουλειά, ο Κώστας Λειβαδάς, παραμένει ένας από τους πιο πετυχημένους και αγαπητούς συνθέτες στιχουργούς και τραγουδοποιούς της γενιάς του. Ο Κώστας Λειβαδάς γεννήθηκε στην Αθήνα, αλλά η καταγωγή του είναι από τα Χανιά, τα οποία επισκέπτεται συχνά. Μάλιστα, τραγουδία του ίδιου είχαν ως έμπνευση τα Χανιά, το παλιό λιμάνι και την αγαπημένη του οδό Αγγέλου στην παλιά πόλη.

• Αγαπημένες γεύσεις;

Τα Χανιά μου φαίνονται πως έχουν διαφορετική γεύση μακριά. Από το λάδι μέχρι όλων των ειδών τα τυριά και δεν έχουν και άδικο. Αγαπημένη συνήθεια όταν έρχομαι στην πόλη είναι να γευτώ, αξημέρωτα, τη μπουγάτσα του Ιορδάνη, μετά θα κοιτάξω να βρω τους μπουμπουριστούς χοχλιούς, ενώ δεν θα αφήσω απέξω τα πορτοκάλια από τον Φουρνέ.

• Αγαπημένα πρόσωπα;

Φυσικά οι συγγενείς μου, η θεία μου τα εξαδέλφια μου και μετά... το "Φαγκότο". Ο Πέτρος, η οδός Αγγέλου, το Μελέμι, ο Γιάννης, ενώ η

λίστα τώρα από φίλους και αγαπημένα πρόσωπα είναι ατελείωτη. Τόσα χρόνια στο παλιό λιμάνι, τι να πω και να θυμηθώ από το Κολόμπο και τον Τοπανά...

• Αγαπημένα μέρη;

Το λιμάνι, η Θεοτοκοπούλου και η Αγγέλου είναι μέσα μου όπου κι αν πάω. Μετά μπορεί να είναι οτιδήποτε από τη βόλτα στο πατρικό της μάνας μου στη Χαλέπα προς την Κουλούρα και τον Άγιο Πατάσιο, μέχρι τις Σοσορίδες στο Μαράθι και τη Χρυσοπηγή. Μην πιάσουμε όλο τον Νομό, γιατί η λίστα δεν τελειώνει.

• Αγαπημένες συνήθειες;

Κολύμπι ως τον Οκτώβριο, βράδια στο λιμάνι και όσο το δυνατόν πιο πολλά εμπνευστικά ξημερώματα και ηλιοβασιλέματα, πάντα συνδυασμένα με γράψιμο κυνηγώντας τη στιγμή μέχρι να βρεθώ μαζί της πρόσωπο με πρόσωπο. Δεν ξενώ να κάνω και μία βόλτα με τον Δρακάκη -μετά από μπαλκονάδα στη Νέα Χώρα με φίλους- με το παπί όπως παλιά από τον Αν Γιάννη και την Αμπεριά και πίσω από το ρέμα του Αγίου Παντελεήμονος.

αμέτρητες ώρες παίζοντας από τότε που γεννηθήκαμε και σήμερα είναι σαν να μην έχει περάσει ούτε μία στιγμή.

Τα τελευταία χρόνια ξαναβρήκα φίλους από το Πανεπιστήμιο στο Ρέθυμνο και αργότερα στο εξωτερικό, αλλά απέκτησα και καινούργιους κυρίως λόγω κοινών επαγγελματικών ενδιαφερόντων με τη Ρία Μαρκουλάκη, μουσικοπαιδαγωγό έχουμε ανάλογη σκέψη για το τι σημαίνει μάθηση στο Μουσείο, με τη Μαρία Δρακάκη, σχολικό σύμβουλο, μου αρέσει που αφιερώνουμε ώρες στη συζήτηση για το σχολείο και το Μουσείο.

• Αγαπημένα μέρη;

Ευτυχώς (για μένα) δεν νοσταλγώ τα μέρη, γιατί αλλιώς δεν θα μπορούσα να βρω προίμια μακριά τους. Όμως, κρατώ πάντα ζωντανές στο μυαλό μου λεπτομέρειες: Το καθαρό της θάλασσας που σου έρχεται να πέσεις μέσα με τα ρούχα, το χιόνι στα Λευκά Όρη που φαίνεται από την Ηρώων Πολυτεχνείου, τον δρόμο που πάει προς τη Χαλέπα, τη μυρωδιά του θυμαριού μόλις κατεβαίνω απ' το αεροπλάνο.

• Αγαπημένες συνήθειες όταν επιστρέφετε στα πάτρια εδάφη;

Το κολυμβητήριο. Πού αλλού κολυμπάς τον χειμώνα σε ανοικτή πισίνα; Ο καφές στο Νεώριο Μόρο, γιατί από εκείνη τη γωνιά το λιμάνι έχει μία ξεχωριστή γοητεία ή στη Δαγκλή, στη σκιά κάτω από τα δέντρα της πλατείας - και γιατί είμαι κοντά σε ένα από τα ωραιότερα Μουσεία της πόλης!

• Αγαπημένα μέρη;

Το παλιό λιμάνι, σίγουρα, οποιαδήποτε εποχή και το μαγευτικό Ελαφονήσι όταν βρίσκω χρόνο και επιστρέφω το καλοκαίρι. Νοσταλγώ γενικά τα Χανιά στο σύνολό τους, όποτε επιστρέφω νιώθω μία αύρα στην ατμόσφαιρα που είναι δύσκολο να την περιγράψω με λέξεις.

• Αγαπημένες συνήθειες;

Η αγαπημένη βέβαια συνήθεια είναι η προπόνηση με το ποδήλατό μου σ' όλο το μήκος και πλάτος του Νομού είτε δίπλα στη θάλασσα είτε ανεβαίνοντας τα Χανιώτικα βουνά. Νιώθω τυχερός που λόγω του αθλήματός μου έχω εξερευνησει πολλές γωνιές του Νομού και όχι μόνο και έχω δει την ξεχωριστή ομορφιά αυτού του τόπου.

ΜΑΡΙΑ ΞΑΝΘΟΥΔΑΚΗ:

«Από τη γοητεία του λιμανιού, στη Χαλέπα»

Στη θέση της διευθύντριας Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και του Κέντρου Έρευνας για την Ατυπη Εκπαίδευση στο Εθνικό Μουσείο Επιστήμης και Τεχνολογίας "Leonardo da Vinci", στο Μιλάνο της Ιταλίας υπηρετεί η Μαρία Ξανθουδάκη. Παρά το φορτωμένο πρόγραμμά της δεν χάνει την ευκαιρία να επισκέπτεται συχνά τον τόπο που γεννήθηκε:

• Αγαπημένες γεύσεις;

Όλα τα πιάτα της μαμάς, με πρώτο το πιλάφι (με γιαούρτι!) και μετά τα καλιτσούνια. Επειτα έρχεται η τυρόπιτα του "Μοντέρνου" και το σουβλάκι της "Οασής".

• Αγαπημένα πρόσωπα;

Οι γονείς και η αδερφή μου Αριστέα -γι' αυτούς ξαναγυρνώ κάθε φορά. Όταν μένει χρόνος, οι αγαπημένοι μου φίλοι, λίγοι και καλοί: Με την αγαπημένη μου φιλενάδα και κουμπάρα Θέτιδα Νικολοπούλου, καθηγήτρια πιάνου, μοιραζόμαστε μία ζωή, με την Κατερίνα Μανιά, ακαδημαϊκό στο Πολυτεχνείο Κρήτης (και τον αδελφό της) έχουμε περάσει

ΠΟΛΥΧΡΟΝΗΣ ΤΖΩΡΤΖΑΚΗΣ:

«Νοσταλγία»

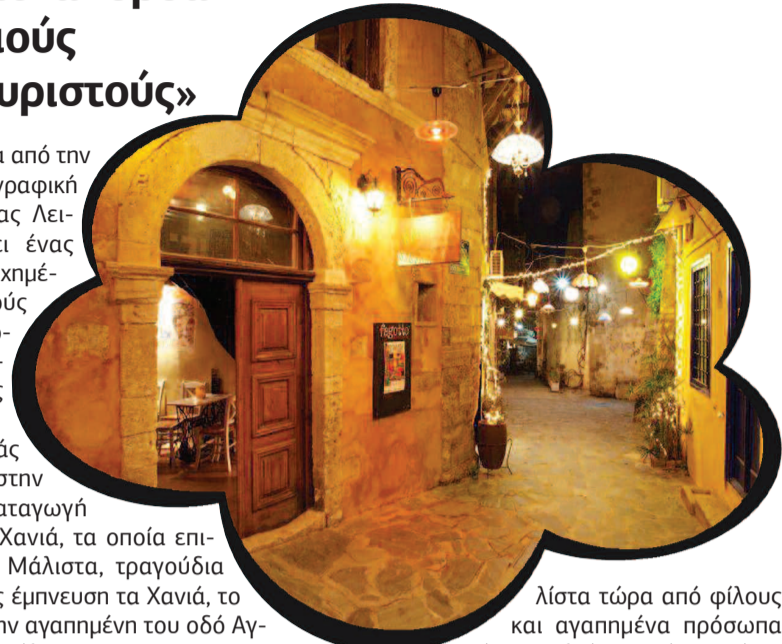
Σημαντικές διακρίσεις στο άθλημα της ποδηλασίας έχει να επιδείξει ο Χανιώτης Πολυχρόνης Τζωρτζάκης. Μία εξ αυτών το 2015, όταν αναδείχθηκε πρωταθλητής Ελλάδας στην αντοχή ανδρών, ενώ το 2011 κατέκτησε την 9η θέση στο παγκόσμιο πίστας. Από το 2012 εγκαταστάθηκε στη Γαλλία. Εκεί έχει συνεργαστεί με 3 ομάδες έχοντας σημειώσει μέχρι τώρα 12 νίκες. Οι αγάπες του δύο. Η ποδηλασία και ο τόπος καταγωγής του που δεν ξενά ποτέ.

• Αγαπημένες γεύσεις;

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η κρητική κουζίνα είναι κάτι το ξεχωριστό κυρίως λόγω της ποιότητας στις πρώτες ύλες, τα απλά πράγματα είναι αυτά που μου λείπουν περισσότερο. Τα πορτοκάλια τον χειμώνα και το καρπούζι το καλοκαίρι έχουν αξία ανεκτίμητη που τα εκτιμάς μόνο αν έχεις ζήσει στο εξωτερικό. Τα φρούτα και τα λαχανικά απλά δεν έχουν την ίδια γεύση, επίσης το κρίθινο παξιμάδι και ο ανθότυρος. Και βέβαια πολλές άλλες παραδοσιακές λιχουδιές που έχω την τύχη να δοκιμάσω στην οικογενειακή μας ταβέρνα στον Γαλατά.

• Αγαπημένα πρόσωπα;

Εννοείται η οικογένεια και οι φίλοι μου λείπουν πολύ. Παιδιά που μεγαλώσαμε μαζί. Ειδικά όταν περνούν πάνω από 2 - 3 μήνες χωρίς να τους δω. Πάντα προσπαθώ να συναντηθώ με όλους, αν και πολλές φορές είναι δύσκολο εξαιτίας του περιορισμένου χρόνου.

σερφ@ρίσματα

Το μπλε της κυρίας Γραμματικής

Το λουλακί ασβέτωμα του σπιτιού της οδού Γερασίμου 15 θα έλεγα ότι καθόρισε την πορεία της σκέψης μου, σχεδόν από την παιδική ηλικία, πολύ πριν ανακαλύψω τους μεγάλους καλλιτέχνες που σημαντικό τους έργο βασίζεται στην έννοια του Μπλε.

Πολλά χρόνια πριν, μάζεπα στρώματα από ασβέστη αυτού του σπιτιού και τα έβαζα σε παράταξη, σαν κομμάτια ουρανού, λες και ήθελα να ταξιδέψω σε άλλες διαστάσεις όπου χάνεται ο χώρος και ο χρόνος. Το σπίτι αυτό βρίσκεται ακριβώς στην έξοδο ενός απρόσμενου στενού, που ξεκινά από την πλατεία του καθολικού μοναστηριού αριστερά από τον Άγιο Νικόλαο.

Με την πάροδο του χρόνου, οι τοίχοι που το ορίζουν τείνουν να γείρουν και να ενωθούν στις ταράτσες τους, να γίνουν ένα σώμα. Το χρώμα που έβλεπα σαν το κοιτούσα από χαμηλά έμοιαζε με στενή γαλάζια λωρίδα που ξεχνούσα ότι ήταν ουρανός γιατί ενωνόταν με τον τοίχο του σπιτιού και όλα, λες και γίνονταν ένα προσπελάσιμο και ατέρμονο μπλε, μια διαδρομή δηλαδή στον αέρα που με παρέσυρε σε τόπους όπου δάμαζαν τη σκέψη, ανακάλυπτα το δέρμα μου στην υγρασία του και ο ουρανίσκος επανέφερε γεύσεις δυόσμου στο θόλο του.

Η κυρία που ζούσε στο σπίτι αυτό άκουγε στο όνομα ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ. Δεν το θυμόμουν. Όταν το έμαθα από μια παιδική φίλη, τη Ρούλα, που μένει ακόμα εκεί, δίπλα στο ασβέτωμα του μπλε, ένα μικρό χαμόγελο θα έγγραφε στα χείλη μου, ίσως γιατί η Κυρία Γραμματική, τελικά μου έμαθε έναν άλλο τρόπο μάθησης, το διάβασμα που δεν θέλει σχολείο, αλλά προσεκτικό κοίταγμα πίσω από αυτά που φαίνονται.

Το ανήλιαγο στενό της οδού Γερασίμου 15, η Κυρία Γραμματική το φώτιζε με το φως του δερματός της, που ήταν σχεδόν σαν το φως του σουρούπου λίγο πριν νυχτώσει. Η Κυρία Γραμματική δεν ξέρω αν συναντήθηκε ποτέ με τη μεγάλη Γιαγιά Πιπίνα, τη γιαγιά μου, σίγουρο είναι ότι θα είχαν τις ίδιες πικρές θαλάσσιες διαδρομές, μέσα σε σύννεφα και καπνούς οργής. Σπάνια αυτές οι γυναίκες ξεπόρτιζαν κι ας ήταν τελικά μικρές οι διαδρομές μέσα στη γειτονιά. Η κάθε μια κοίταζε τη

λάτρα της, το τσικάλι της και τα παιδιά της. Πού καιρός για χάζι; Η Κυρία Γραμματική πούλαγε πλιόσπορους, τους οποίους αλάτιζε και στη συνέχεια τους έψηνε. Τα καλοκαιρινά απογεύματα, τις Κυριακές, η μπτέρα μου μας έστελνε με τον αδελφό μου Ντίνο να αγοράσουμε ένα χωνάκι πλιόσπορους ή δύο, για να τους απολαύσουμε όλοι μαζί στην αυλή μας πίσω από τον Άγιο Νικόλαο. Θυμάμαι, όταν πλησίαζα το σπίτι της, κάτι με τρόμαζε στη θωριά της. Αλλά, από τη μια οι πλιόσποροι και από την άλλη το

ουράνιο μπλε γύρω, σαν να γαλθνευαν την εικόνα της. Την έκαναν να μοιάζει με μαυροφορεμένη Θεότιπα, κάπου εκεί ψηλά, ανάμεσα στα αλλεπάλληλα γδαρμένα από τον χρόνο στρώματα ασβέστη, λευκά, γαλάζια, ώχρινα. Τα χρόνια πέρασαν, δεν ξέρω τι απέγινε η Κυρία Γραμματική, ωστόσο, ξέρω τι μου δίδαξε χωρίς να το γνωρίζει η ίδια.

Μιχάλης Μανουσάκης
Καλοκαίρι 2016
Σπλάντζα

ΣΤΟ ΕΛΑΙΟΥΡΓΕΙΟΝ

“Εικόνες μιας άλλης Ευρώπης”

Διάλεξη και την παρουσίαση του φωτογραφικού λευκώματος “Εικόνες μιας άλλης Ευρώπης” του Κωνσταντίνου Πίττα με εισαγωγή του ιστορικού και θεωρητικού της φωτογραφίας Κωστή Αντωνιάδη θα πραγματοποιηθεί σήμερα, Σάββατο 13 Αυγούστου, στο Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης Χανίων – Ελαιουργείον του Δρομονερίου στις 8.30 μ.μ. με ελεύθερη είσοδο.

Το φωτογραφικό λεύκωμα “Εικόνες μιας άλλης Ευρώπης” περιλαμβάνει 95 ασπρόμαυρες φωτογραφίες του Κωνσταντίνου Πίττα, από τη Δυτική, όσο και από την Ανατολική Ευρώπη, την περίοδο 1985-1989 όταν τον πολιτικό χάρτη της Ευρώπης οριοθετούσε το Τείχος του Βερολίνου. Η εκδήλωση εντάσσεται στο

πρόγραμμα “ΧΑΝΙΑRT 2016 – Εικαστικές Διαδρομές στον Νομό Χανίων” που για τη φετινή περίοδο έχει γενικό θέμα: “Οδηγίες προς Ναυτιλλόμενους και Ναυαγούς” και περιλαμβάνει εικαστικές εκθέσεις, διαλέξεις, μουσικές βραδιές και δημιουργική φιλοξενία καλλιτεχνών (Art Residency) στο Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης Χανίων – Ελαιουργείον. Η δράση συνδιοργανώνεται από την Περιφέρεια Κρήτης, την Περιφερειακή Ενότητα Χανίων, τον Δήμο Πλατανιά και το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης Χανίων – Ελαιουργείον. Η διάλεξη και η παρουσίαση του φωτογραφικού λευκώματος “Εικόνες μιας άλλης Ευρώπης” του Κωνσταντίνου Πίττα αποτελεί το δεύτερο τμήμα του τρίπτυχου αφιερώματος στη Φωτογραφία που

θα αναπτυχθεί στον Νομό Χανίων τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο του 2016. Το τρίτο τμήμα περιλαμβάνει την παρουσίαση, σε συνεργασία με το Μουσείο Μπενάκη, της έκθεσης φωτογραφίας “Μαίρη Παρασκευά (1882-1951) – Η Πρώτη Ελληνίδα Φωτογράφος”, στον Άγιο Ρόκκο Χανίων, την Τετάρτη 7 Σεπτεμβρίου 2016, στις 8.30 μ.μ., σε επιμέλεια του καλλιτεχνικού διευθυντή των Φωτογραφικών Συναντήσεων Κυθήρων,

Γιάννη Σταθάτου. Το πρώτο τμήμα περιελάμβανε την έκθεση φωτογραφίας “Αυτή η Στιγμή που έχει προ πολλού παρέλθει - Προκλήσεις και Διλήμματα των Χανιωτών Φωτογράφων στο ξεκίνημα του 21ου αιώνα. Β' Μέρος” που ήδη βρίσκεται σε παρουσίαση στο Κέντρο Φωτογραφίας & Κινηματογράφου Ζυμπραγού έως τις 15.11.2016. Σε όλες τις εκδηλώσεις η είσοδος για το κοινό θα είναι ελεύθερη.

της ΜΑΡΙΑΣ ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ

Μουσείο Κάφκα

www.kafkamuseum.cz

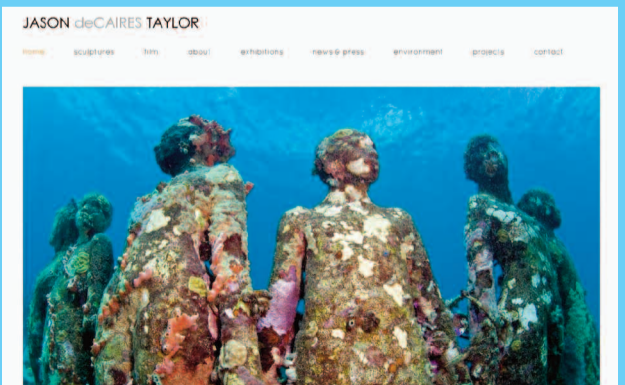
Ένας χώρος αφιερωμένος στον Φραντς Κάφκα, δημιουργήθηκε στην Πράγα πριν από 11 χρόνια. Πρόκειται για ένα είδος “μουσείου” υπερσύγχρονο και ιδιαίτερα ατμοσφαιρικό, που δεσποζει στην Πράγα και φιλοξενεί τις περισσότερες από τις πρώτες εκδόσεις των έργων του μεγάλου συγγραφέα, εντυπωσιακές εγκαταστάσεις 3D, γράμματα, ημερολόγια, χειρόγραφα, φωτογραφίες και σκίτσα - άγνωστα μέχρι τη δημιουργία του μουσείου και πολλά - πολλά ακόμα. Στον ιστότοπο μπορείτε να πάρετε μια γεύση του Μουσείου, αλλά και να το βάλετε στο “πρόγραμμα” αν σχεδιάζετε να επισκεφθείτε την πρωτεύουσα της Τσεχίας.

Πεταλούδες!

www.klbutterflypark.com

Το βασίλειο της πεταλούδας βρίσκεται στη Μαλαισία και συγκεκριμένα στην Κουάλα Λουμπούρ. Πρόκειται για έναν επίγειο παράδεισο, μια τεράστια έκταση που ξεπερνά τα 80.000 τετραγωνικά μέτρα, μέσα στη φύση, όπου περισσότερες από 5.000 πεταλούδες “χορεύουν” ανάμεσα στα δέντρα και τα λουλούδια, μαγεύοντας τους επισκέπτες του πάρκου. Εκτός από τις πολύχρωμες ομορφιές, στο Πάρκο υπάρχει τεράστιος όγκος κλωρίδας και πανίδας που συναρπάζει όσους το επισκέπτονται. Οι μεγαλύτερες “ατραξιόν” είναι τα ψάρια κόι, οι νεροχελώνες και το μουσείο με τα χιλιάδες είδη εντόμων και πεταλούδας από όλο τον κόσμο.

Υποβρύχια τέχνη

www.underwatersculpture.com

Ένας κόσμος κάτω από το νερό. Τέχνη συγκλονιστική και ανατρεπτική. Ο διεθνούς φήμης καλλιτέχνης Jason DeCaires Taylor δημιουργεί μοναδικά γλυπτά που εναρμονίζονται απόλυτα με το φυσικό -υποβρύχιο- περιβάλλον και που αλλάζουν -όπως είναι φυσικό- με τις παρεμβάσεις της φύσης με την πάροδο των χρόνων. Ο τίτλος της πρωτότυπης αυτής έκθεσης είναι “Η σιωπηλή εξέλιξη” και πολλά περισσότερα θα δείτε και θα διαβάσετε στον σχετικό ιστότοπο.

ΣΤΟ ΝΕΩΡΙΟ ΜΟΡΟ (Ι.Ο.Χ.)

Το πνεύμα των Ολυμπιακών Αγώνων μέσα από ιστορικές αφίσες

Εγκαινιάζεται σήμερα στις 8:30 μ.μ. στον Ιστοιολογικό Όμιλο Χανίων, Νεώριο Μόρο, η έκθεση αφίσας με θέμα: "1896 - 2016 Ολυμπιακό Ταξίδι - το Πνεύμα των Ολυμπιακών Αγώνων μέσα από τις αφίσες της διοργάνωσης", ενώ θα προηγηθεί τελετή λαμπαδηδρομίας.

ρόκειται για εκδηλώσεις με αφορμή τους Ολυμπιακούς Αγώνες που πραγματοποιούνται αυτές τις ημέρες στο Ρίο της Βραζιλίας. Με την ευκαιρία αυτή δόθηκε χθες συνέντευξη Τύπου στο Μέγαρο της Περιφερειακής Ενότητας Χανίων. Εκεί ο αντιπεριφερειάρχης Χανίων, κ. Απόστολος Βουλγαράκης κάλεσε τους Χανιώτες να συμμετάσχουν στις εκδηλώσεις αυτές και να επισκεφθούν αυτήν την επίκαιρη έκθεση, η οποία προβάλλει τις αξίες των Ολυμπιακών Αγώνων

Στη συνέχεια, ο κ. Λευτέρης Λαμπράκης, νθοποιός, συλλέκτης και επιμελητής της έκθεσης, ανέφερε τα εξής: «Οι 31οι Θερινοί Ολυμπιακοί Αγώνες που πραγματοποιούνται φέτος στο Ρίο της Βραζιλίας, από 5 έως 21 Αυγούστου, είναι ένα παγκόσμιο αθλητικό και πολιτιστικό γεγονός. Η ανοικτή συμμετοχή στους αγώνες αντανακλά τις αξίες της συμφιλίωσης των λαών και της συνύπαρξης των πολιτισμών. Αποτελούν τη μεγαλύτερη παγκόσμια γιορτή της εποχής μας. Η σημασία των Ολυμπιακών Αγώνων είναι η προώθηση του ολυμπιακού ιδεώδους, η ανάπτυξη του σώματος και του πνεύματος, το "Ευ αγωνίζεσθαι", η αναγνώριση των πανανθρώπινων αξιών, η ισότητα και η δικαιοσύνη, η ανάδειξη της αξίας του αθλητισμού.

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες αφορούν όλους. Αφορούν τα άτομα και τις κοινωνικές ομάδες, τις πόλεις, τις χώρες. Μιλούν για τα σύμβολά μας, τους ήρωες και τους μύθους μας.

Συλλέξαμε 41 αφίσες απ' όλες τις Ολυμπιάδες. Μπορεί κανείς να δει πώς συμβαδίζουν με την εποχή που δημιουργούνται και πώς είναι

επηρεασμένες από τα κοινωνικοπολιτικά γεγονότα. Στο πέρασμα του χρόνου γίνονται σχεδιαστικά πιο αφαιρετικές, προβάλλοντας με κάθε τρόπο το πνεύμα του ολυμπισμού. Στην έκθεση μπορεί κανείς να μάθει την εξέλιξη των Ολυμπιακών Αγώνων μέσα από ετικέτες που συνοδεύουν τις αφίσες.

Κλείνοντας, ο κ. Λαμπράκης ευχαρίστησε την Περιφέρεια Κρήτης, την Περιφερειακή Ενότητα Χανίων και ιδιαίτερα τον αντιπεριφερειάρχη κ. Απόστολο Βουλγαράκη, την κα Κατερίνα Ζομπανάκη, προϊσταμένη του Τμήματος Παιδείας της Π.Ε. Χανίων, την ακαδημία Νέας Κυδωνίας και τον υπεύθυνό της, κ. Μανόλη Μπασιά, τον Ιστοιολογικό Όμιλο Χανίων και τον πρόεδρό του, κ. Μανόλη Μπαρμπόπουλο, την κα Κάλια Σωτηράκη και όλους όσους βοήθησαν για να στηθεί αυτή η έκθεση».

Από την πλευρά του ο πρόεδρος του Ι.Ο.Χ. Μανόλης Μπαρμπόπουλος δήλωσε ότι ο Όμιλος: «Ανταποκρίθηκε με μεγάλη χαρά στην πρόσκληση της Αντιπεριφέρειας να φιλοξενήσουμε αυτό το σημαντικό γεγονός που ιστορικά δίνει το παρελθόν με το σήμερα και είμαστε ιδιαίτερα ευτυχείς για αυτό το γεγονός. Επίσης θέλω να ευχαριστήσω όλους τους συνδιοργανωτές, όλους όσοι βοηθούν και θα βοηθήσουν αυτή την προσπάθεια να αναβιώσουμε το καθαρά ελληνικό ολυμπιακό πνεύμα, το οποίο θεωρώ ότι πρέπει να γυρίσει σιγά - σιγά στη βάση του».

Τελειώνοντας ο κ. Μανόλης Μπασιάς, υπεύθυνος της Ακαδημίας Νέας Κυδωνίας, απύθυνε ευχαριστίες σε όσους βοήθησαν στη διοργάνωση της έκθεσης και της λαμπαδηδρο-

μίας τονίζοντας ότι «στη λαμπαδηδρομία θα συμμετάσχουν περίπου 50 παιδιά από την Ακαδημία μας καθώς και από τον Ποδηλατικό Σύλλογο Χανίων "Κύδων". Η λαμπαδηδρομία θα ξεκινήσει από την Πλατεία Κατεχάκη έξω από το Κ.Α.Μ. στις 8μ.μ. και θα κατευθυνθεί μέσα από το παλιό λιμάνι, στον χώρο του Ιστοιολογικού Ομίλου Χανίων Νεώριο Μόρο.

Σημαντική ήταν και η βοήθεια του Δήμου Πλατανιά και του αντιδημάρχου, κ. Πολυχρόνη Σημαντηράκη που μας παρέιχε την Ολυμπιακή δάδα, τον βωμό και κόνιους ελιάς που θα κρατούν τα παιδιά. Επίσης ευχαριστούμε τον Αθλητικό Χορευτικό Σύλλογο "Πελασγοί" για τις

ιέριες που θα βρίσκονται στα εγκαίνια της έκθεσης καθώς και τους Αντώνη Φραγκιουδάκη και Γιώργο Λεβεντάκη, που βοήθησαν σημαντικά στη διοργάνωση της λαμπαδηδρομίας».

Τις εκδηλώσεις συνδιοργανώνουν η Περιφέρεια Κρήτης και η Περιφερειακή Ενότητα Χανίων, με την Ακαδημία Νέα Κυδωνίας και τον Ιστοιολογικό Όμιλο Χανίων.

ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ

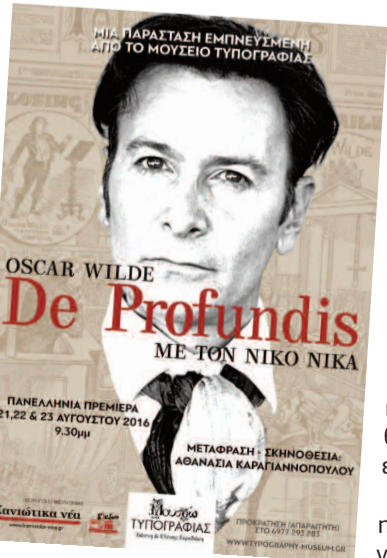
De Profundis, του Οσκαρ Ουάιλντ

Την παράσταση De Profundis, βασισμένη στο ομώνυμο βιβλίο του Oscar Wilde παρουσιάζει το Μουσείο Τυπογραφίας σε πανελλήνια πρεμιέρα στις 21, 22 & 23 Αυγούστου και ώρα 9:30μ.μ.

Η παράσταση είναι εμπνευσμένη από μία επίσκεψη στο Μουσείο Τυπογραφίας και μετά την πρεμιέρα αναμένεται να παρουσιαστεί σε θέατρα της Αθήνας και της υπόλοιπης Ελλάδας.

Τη μετάφραση, διασκευή και σκηνοθεσία της παράστασης έχει επιμεληθεί η Αθανασία Καραγιαννοπούλου. Τον μονόλογο ερμηνεύει ο Νίκος Νίκας.

Απαραίτητη η προκράτηση θέσεων στο: 6977293283.

σημος συγγραφέας και ποιητής, Οσκαρ Ουάιλντ δικάζεται και καταδικάζεται ως ομοφυλόφιλος. Στη διάρκεια της φυλάκισής του γράφει μια μακροσκελή επιστολή στον εραστή του και υπαίτιο της καταδίκης του, Αλφρεντ Ντάγκλας.

Το 2016, ένας δικηγόρος επανεξετάζει την υπόθεση του Ουάιλντ: Στέκεται -μαζί με τον κατηγορούμενο- ενώπιον των θεατών και ζητά τη δική τους ετυμηγορία.

Βασικό στοιχείο υπεράσπισης, η επιστολή που έμελλε να μείνει στην Ιστορία με τον τίτλο De Profundis (Εκ Βαθέων).

Η πρώτη παρουσίαση της παράστασης θα γίνει ειδικά για τον χώρο του Μουσείου Τυπογραφίας, στα Χανιά.

Μετάφραση, διασκευή, σκηνοθεσία: Αθανασία Καραγιαννοπούλου. Ερμηνεία: Νίκος Νίκας.

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

του βιβλίου "ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΠΡΩΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΟΥΚΟΥΝΑΡΑΣ ΚΙΣΑΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΧΡΟΝΟ"

του συγγραφέα Λευτέρη Αρετουλάκη

Με μεγάλη μου χαρά ενημερώθηκα ότι το βιβλίο του Λευτέρη Αρετουλάκη που επιγράφεται με τον ανωτέρω θέμα, πρόκειται να κυκλοφορήσει σύντομα, απευθύνεται στο αναγνωστικό κοινό και της φερόμενης Κοινότητας (Κουκουναράς) αλλά και της ευρύτερης περιοχής.

Μου δίδεται η ευκαιρία να γράψω λίγες σκέψεις για την έκδοση του βιβλίου αυτού, που είναι μία προσπάθεια με συλλογική αξιολογία στοιχείων, πολλών ετών.

Είχα την τιμή να εργαστώ ως δάσκαλος για τέσσερα έτη, στο γραφικό, καταπράσινο και φιλόξενο χωριό της Κουκουναριάς Κισάμου Χανίων. Ευρίσκεται στο 60 km δυτικά του Καστελίου Κισάμου. Μου δόθηκε η ευκαιρία, να γνωρίσω τους ευγενείς και φιλόξετους κατοίκους του.

Οι κάτοικοι, άνθρωποι με πολλές αξίες και πολλά και ανεκτίμητα χαρακτηριστικά. Τους ευχαριστώ για την εμπιστοσύνη, αγάπη και εκτίμηση που μου έδειξαν. Εχω ευχάριστες αναμνήσεις από τους γονείς και μη γονείς.

Εκεί γνώρισα τον κύριο Λευτέρη Αρετουλάκη, οποίος δεν είχε παιδιά στο σχολείο. Ένας αξιόλογος άνθρωπος ο οποίος ενδιαφερόταν, αλλά και συνεχίζει να ενδιαφέρεται, για το καλό του τόπου του, του τόπου καταγωγής του και το αποδεικνύει εμπράκτως με την προσφορά του.

Η αγάπη του για τον τόπο καταγωγής του, η μεγάλη επιθυμία του να διατηρηθούν τα ήθη και τα έθιμα, οι παραδόσεις, οι άρχοντες που κατά καιρούς υπηρέτησαν στο χωριό του και όχι μόνο αλλά και της γύρω περιοχής, οι μετανάστες, οι δωρητές, οι οργανωπαίκτης, τα παραδοσιακά επαγγέλματα, η καθημερινότητα της ζωής των κατοίκων, οι ασχολίες τους κάθε εποχής (τρύγοι, θέροι, πάπυρα, ρακοκάζανα, ασβεστοκάμινα, καρβουνοκάμινα, η ζωή μέσα στο σπίτι, με τις διάφορες εργασίες τους, με στόχο να καλύψουν βασικές ανάγκες της ζωής τους. Επίσης ασχολείται με προκαταλήψεις, διάφορες γιορτές και γενικά τις συνθήκες της ζωής.

Για να καταγράψει αυτά, συνέλεξε στοιχεία λαογραφικά, ιστορικά, κοινωνικά, πολιτιστικά τα οποία πλαισιώνονται και συνοδεύονται με 14 φωτογραφικούς χάρτες αρμόδιων υπηρεσιών, από 407 φωτογραφίες προσώπων, αντικειμένων, τοπίων, 30 πίνακες οικογενειακών δένδρων 5 αιτήσεις με τις οποίες απευθύνεται σε υπηρεσίες προκειμένου να έχει έγκυρη πληροφόρηση, 21 έγγραφα υπηρεσιών, δύο ομιλίες Πανεπιστημιακών δασκάλων, μία ομιλία λαογραφικού περιεχομένου εκπαιδευτικού, συνολικές σελίδες 404. Επίσης πολλά

γνωμικά, παροιμίες, μαντινάδες, συνταγές, τοπωνύμια.

Όλες οι φωτογραφίες που συνοδεύουν το κείμενο, που αποτελούν και αυτές μέρος της συγκεκριμένης εργασίας και που πολλές έχουν τραβηχτεί πολύ παλιά (παλιές εποχές) και άλλες είναι πρόσφατες, οι περισσότερες έχουν τραβηχθεί από τον κ. Λευτέρη Αρετουλάκη.

Για την έκδοση αυτή, όπως πληροφορήθηκα από τον Λευτέρη Αρετουλάκη, καθοριστικό ρόλο έπαιξαν, οι προσωπικές συνεντεύξεις με πολλούς

κατοίκους, χωριανούς, συγγενείς, από τους γονείς του και τ' αδέρφια του, φίλους και γνωστούς. Και έτσι του έδωσαν πολύτιμα και ακριβή στοιχεία που περιγράφονται. Νομίζω ότι καλύπτει όλες τις πτυχές και φέρει τον τίτλο το εκδοθέν βιβλίο: Το Δημοτικό Διαμέρισμα πρώην Κοινότητας Κουκουναράς Κισάμου Χανίων Κρήτης "Στον χώρο και στον χρόνο".

Νομίζω ότι δεν έχει κυκλοφορήσει ανάλογο βιβλίο - λεύκωμα, που να αναφέρεται στο τοπικό διαμέρισμα της Κουκουναράς, που να αφορά την ηθογραφία, τον λαϊκό πολιτισμό, την παράδοση, τους ανθρώπους του χωριού, τις ασχολίες τους, τις σχέσεις τους, τις συνήθειες τους, τις δραστηριότητες των κατοίκων, την διατροφή, την ενδυμασία, την επίπλωση. Δεν ξεχνά να αναφερθεί στη γεωργία, αμπελοαργία, ελαιοκομία, και διάφορες άλλες καλλιέργειες και ασχολίες των κατοίκων.

Αληθινά πρόκειται για μία αυθεντική καταγραφή όλων των θεμάτων της κοινωνίας της Κουκουναράς και των περιχώρων. Ετσι δίνει την ευκαιρία οι μιν παλαιότεροι να ανακαλέσουν αναμνήσεις του παρελθόντος, οι δε νεότεροι να μάθουν το χωριό τους από κάθε πλευρά.

Συγχαίρω και επαίνω τον κ. Λευτέρη Αρετουλάκη για την τεράστια προσπάθεια πολλών ετών που κατέβαλε, και εξαιρετικά σημαντική, γι' αυτό το ωραίο βιβλίο, γιατί προβάλλει την ποιότητα και την ομορφιά της ζωής μας που πρέπει να προσέχουμε και οφείλουμε να κληροδοτήσουμε στους επόμενους.

Η παρούσα έκδοση θεωρώ, αποτελεί ουσιαστική προσφορά για τον τόπο της Κουκουναράς. Αλλά και πιστεύω ότι θα το απολαύσουν όλοι οι αναγνώστες.

Καλή επιτυχία στο βιβλίο σου, κύριε Λευτέρη Αρετουλάκη.

Μιχαήλ Ευαγ. Βερνάδος
τ. σχολικός σύμβουλος Ειδικής
Αγωγής Περιφέρειας Κρήτης

παιδότοπος

Με ξεναγό τον Μ. Ανδριανάκη

Στην Παναγία της Γωνιάς

ΒΑΓΓΕΛΗΣ
Θ. ΚΑΚΑΤΣΑΚΗΣ
kakatsakis@sch.gr

Καλοί μου φίλοι, καλό Σαββατοκύριακο και Καλή Παναγιά!

Αφιερωμένους στην Ιερά Μονή της Παναγίας της Οδηγήτριας, στην Παναγία της Γωνιάς, που είναι δίπλα στο Κολυμπάρι, ο σ-

μερινός «Παιδότοπος», προπαραμονή της Μεγάλης Γιορτής της Κοίμησης της Θεοτόκου. Στην πιο γνωστή Παναγία του Νομού μας...

Από το βιβλίο του καταξιωμένου ανά το πανελλήνιο για το

ερευνητικό και συγγραφικό έργο του, αρχαιολόγου, τ. εφόρου Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, καλού μου φίλου Μιχάλη Ανδριανάκη "Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή Οδηγήτριας Γωνιάς", ένα βιβλίο που μόλις κυκλοφο-

ρήθηκε, τα κείμενα (αποσπάσματα) και οι φωτογραφίες που φιλοξενούνται.

Σαν δείγματα γραφής μιας ευλογημένης έκδοσης 176 έγχρωμων ιδιαίτερα επιμελημένων σελίδων και βέβαια σαν "άνθη ευλαβείας" «εις την Παναγία Μητέρα μας, την, Οδηγήτρια, εις την οποία και είναι αφιερωμένη η Ιερά και σεβασμία ετούτη Μονή», όπως σημειώνει στο "εισοδικόν" του σημείωμα ο μητροπολίτης

Κισιάμου & Σελίνου κ. Αμφιλόχιος.

Ό,τι καλύτερο το γεγονός ότι έφτασε στα χέρια μου (κατάπολα ευχαριστώ και για την αγαπτική σου αφιέρωση, Μιχάλη) μέρες Δεκαπενταύγουστου!

**Σας χαιρετώ με αγάπη όλους!
Βοήθειά μας η Χάρη της!
Βαγγέλης Θ. Κακατσάκης
δάσκαλος**

Από την Ιστορία της Μονής

Η Μονή της Παναγίας Οδηγήτριας, της Γωνιάς, είναι κτισμένη σε μικρή απόσταση βόρεια του οικισμού Κολυμπάρι, όπου το επίμηκες ακρωτήριο Σπάθα σχηματίζει γωνία με το κύριο σώμα της Κρήτης. Σύμφωνα με την παράδοση, όπως μας τη μεταφέρει σε άρθρο του ο επίσκοπος Κισιάμου και Σελίνου Άνθιμος (Λελεδάκης), ήδη από τον 9ο αιώνα υπήρχε η Μονή του Αγίου Γεωργίου, στο βάθος της χερσονήσου, κοντά στην παραθαλάσσια θέση Μένιες, όπου σώζονται τα ερείπια αρχαίου ναού, αφιερωμένου στην τοπική θεότητα Δίκτυννα. Εξαιτίας όμως της συχνής παρενόχλησής τους από τους πειρατές, μετακινήθηκαν νοτιότερα και έκτισαν τη Μονή της Θεοτόκου Οδηγήτριας και πάλι σε παραθαλάσσια θέση, σε ένα ύψωμα πάνω από τη σημερινή Μονή, όπου υπάρχει το παλιό καθολικό. Στη μικρή αυτή μονή έμειναν μέχρι το 1618. Τότε ο ηγούμενος Βλάσιος ο Κύπριος, με πιθανή καταγωγή από την Αμάσεια της Μικράς Ασίας, αποφάσισε και πάλι τη μετακίνησή της, μετά από ένα θαυμαστό γεγονός.

Ο Βλάσιος είδε στις 6 Αυγούστου του 1618, σε μικρή απόσταση κάτω από το Καθολικό, κοντά στη θάλασσα, μια έντονη λάμψη μέσα σε δένδρα σκίνων. Το όραμα επαναλήφθηκε και κατά την επόμενη ημέρα. Αποφάσισε να πλησιάσει στον χώρο από όπου έβγαινε το φως και εκεί, στον κορμό ενός γέρικου σκίνου, βρήκε μία εικόνα της Παναγίας με μία καντήλα αναμμένη μπροστά της. Μετέφερε την εικόνα στη Μονή και αφού την προσκύνησαν, την τοποθέτησαν στο ιερό βήμα. Η εικόνα ωστόσο επανήλθε στη θέση όπου βρέθηκε με θαυματουργικό τρόπο, απ' όπου την επανέφεραν και πάλι οι μοναχοί στη Μονή τους. Τότε παρουσιάστηκε η Παναγία στον Βλάσιο καθώς προσευχόταν μπροστά στην εικόνα και του έδωσε εντολή να επαναφέρει την εικόνα στη θέση που βρέθηκε και να κτίσει εκεί τη Μονή.

Ο Βλάσιος πειθάρχησε στην εντολή και αφού ενημέρωσε τους μοναχούς, αποφάσισαν να προχωρήσουν στην εξ αρχής οικοδόμηση της νέας μονής, στη θέση που τους "οδήγησε" η

Το ηγουμενείο της Μονής

Παναγία. Για τον λόγο αυτό, κατά τον Λελεδάκη, έδωσαν στην εικόνα την προσωνυμία Οδηγήτρια [...]

Μετά τον θάνατο του Βλασίου το έργο συνεχίστηκε από τον διάδοχό του Βενέδικτο Τζαγκαρόλο, ένα άλλο διακεκριμένο μέλος της μεγάλης Βενετοκρατικής οικογένειας. Ο Βενέδικτος ήταν ένας λόγιος, μαθητής του Γαβριήλ του Ρόδιου και του Μάξιμου Μαργουινίου, γνωστός και ως υμνογράφος, αφού συνέταξε μακαριστάρια για τον τοπικό Άγιο Ιωάννη Ερημίτη, κανόνα στην Παναγία Οδηγήτρια, τον βίο του Αγίου Μάμαντος, Ακολουθία της Κοιμήσεως της Θεοτόκου και Ακολουθία του Αγίου Ευσταθίου. Ο Βενέδικτος συνέχισε το έργο της ανοικοδόμησης και αναδιοργάνωσης μέχρι τα 1645, έτος κατά το οποίο ο τουρκικός στόλος κατέπλευσε στη Μονή Γωνιάς, όπου αποβίβασε τα στρατεύματα προκειμένου να συνεχίσουν την εκστρατεία τους προς την πόλη των Χανίων [...]

Σημαντική για τη Μονή Γωνιάς ήταν και η σε δύο περιόδους ηγουμενία του Σωφρονίου Αποκορωνιώτη από το χωριό Τζιτζιφές. Προσπάθησε να εξασφαλίσει την άδεια για εκτεταμένες εργασίες ανακαίνισης και επέκτασης της Μονής. Για τον σκοπό αυτό πραγματοποίησε πρώτα μία περιοδεία ζητείας και συγκέντρωσε ένα σεβαστό ποσό. Για να μπορέσει ωστόσο να επιτύχει τον σκοπό του σε μια εποχή που η αυθαιρεσία των ντόπιων γενιτσάρων δημιούρ-

Το φράγμα της ωραίας πύλης. Ο Χριστός Άμπελος (α' μισό 17ου αι.)

γούσε σοβαρά προβλήματα αναγκάστηκε να προσλάβει με μνυαίον μισθόν άλλους σκληρούς γενίτσαρους, τους μοναστρογασίδες για προστασία της Μονής [...]

Η συμβολή της Μονής Γωνιάς στα επαναστατικά κινήματα του 19ου αιώνα είναι σημαντική, όπου πρωταγωνίστησαν οι ιερομόναχοι Παρθένιος Περίδης και Παρθένιος Κελαϊδής. Ο Περίδης σπούδασε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και άσκησε το επάγγελμα του ελληνοδιδάσκου. Το 1855 ήταν υποψήφιος επίσκοπος Κισιάμου, η εκλογή του όμως εμποδίστηκε από τις οθωμανικές αρχές εξαιτίας της πατριωτικής του δράσης. Τον Φεβρουάριο του 1866 συγκεντρώθηκαν στο παλιό καθολικό πενήντα οπλαρχηγοί και ορκίστηκαν να πολεμήσουν για την απελευθέρωση της Κρήτης. Ο Παρθένιος ορίστηκε πρόεδρος της δεκαπενταμελούς επιτροπής, που θα συζητούσε τα διάφορα θέματα με την οθωμανική κυβέρνηση. Στη μεγάλη επανάσταση του 1866-1869 που ακολούθησε, ο ιερομόναχος Παρθένιος Περίδης είναι ένας από τους ηγέτες της [...]

Στο κέντρο της εικόνας εικονίζεται Η ΚΟΙΜΗΣΙΣ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ. Η σκηνή της Κοιμήσεως διαδραματίζεται μπροστά από μία σειρά κτήρια στον συνήθη εικονογραφικό τύπο και περιλαμβάνει και το επεισόδιο της αποκοπής των χεριών του Ιεφωνία. Το ανώτερο τμήμα της παράστασης καταλαμβάνει η Μετάσταση της Θεοτόκου, όπως αναφέρει η επιγραφή με το γνωστό εξαποστειλάριο της εορτής της Κοιμήσεως ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ ΕΚ ΠΕΡΑΤΩΝ... Οι Απόστολοι καταφτάνουν πάνω σε σύννεφα με συνοδεία αγγέλων. Στο κέντρο η Θεοτόκος μέσα σε κυκλική δόξα, που περιβάλλεται από σύννεφα και βαστάζεται από δύο αγγέλους, δίδει στον Θωμά την Τίμια Ζώνη. Η κεντρική παράσταση περιβάλλεται από μικρότερα διάχωρα. Ψηλά, στο μέσο της εικόνας, εικονίζεται η Δέηση με τον Χριστό ένθρονο ανάμεσα στην Παναγία και τον Άγιο Ιωάννη τον Πρόδρομο και πάνω από την κεφαλή του το Άγιο Πνεύμα μέσα σε σύννεφα.

Από την περιγραφή της Μονής

Η κυρίως Μονή σε γκριές γραμμές διατηρεί σε ικανοποιητική κατάσταση την αρχική της μορφή, όπως προκύπτει και από τις εργασίες αποκατάστασης, που διεξάγονται τα τελευταία χρόνια από την αδελφότητα σε συνεργασία με την τοπική Αρχαιολογική Υπηρεσία. Όσον αφορά στην οργάνωση του μνημείου, ακολουθεί την Ορθόδοξη μοναστηριακή παράδοση. Όσον αφορά στα μορφολογικά στοιχεία, επικρατούν οι τάσεις του Μανιερισμού, οι οποίες αυτή την περίοδο διαμορφώνουν την αρχιτεκτονική παράδοση της Κρήτης. Πολύτιμα στοιχεία για την αρχική μορφή της Μονής μάς δίνει το πιστό σχέδιο του Βασιλείου Barskij. Ο Ρώσος μοναχός επισκέφθηκε το 1745 ως προσκυντής τις μονές της Κρήτης και άλλων περιοχών της Ανατολικής Μεσογείου και σχεδίασε πολλές από αυτές. Στο προοπτικό του σχέδιο, που σχεδιάστηκε από τα νοτιοανατολικά της Μονής, υπάρχουν στοιχεία που δεν σώζονται σήμερα ή έχουν αλλοιωθεί από μεταγενέστερες επεμβάσεις [...]

Το 1805 με μεγάλες προσπάθειες και τεχνάσματα των μοναχών, προστέθηκαν τα παρεκκλήσια και ο νάρθηκας, δυτικά του καθολικού και μία στεγασμένη στοά με τοξωτά

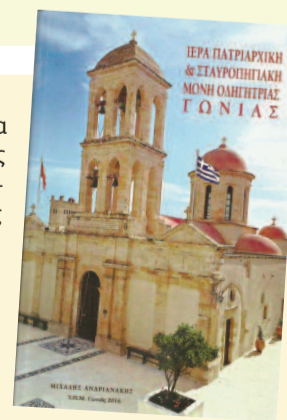

ανοίγματα περιμετρικά μπροστά από τη διευρυμένη πλέον από τις προσθήκες δυτική όψη του ναού. Δεδομένου ότι οι επεμβάσεις σε ναούς απαγορευόταν από τις Οθωμανικές αρχές, ζητήθηκε η άδεια για την κατασκευή δύο αποθηκών λαδιού.

Για τον σκοπό αυτό χρειάστηκε να δωροδοκηθούν υπηρειακοί παράγοντες, αλλά και οι μουσουλμάνοι "προστάτες" της Μονής με υπέρογκα ποσά. Έτσι ενώ το κόστος του έργου, σύμφωνα με τις πληροφορίες του Κώδικα, ήταν 589 γρόσια, τα ποσά για τις δωροδοκίες ανήλθαν στα 5.434 γρόσια.

Το χιλιόβρεχτο αυτό Μοναστήρι από τα δάκρυα, τις προσευχές και τους αλαλήτους στεναγμούς των ανά τους αιώνες οικητόρων του στέκει ως ιερό Κέντρο προσευχής και παρηγορίας. Ο χιλιόφιλημένος, από το κύμα του πελάγους αυτός βράχος της Παναγίας και αγιασμένος από τις ικεσίες, προσευχές και παρακλήσεις των οικητόρων και προσκυντών του, κρατά αναμμένη την πίστη και την ελπίδα. Αιώνες τώρα παραμένει άσβεστη η ακοίμητος καντήλα ενώπιον της περιύστου και θαυματουργού Εικόνας της Παναγίας της Οδηγήτριας, η οποία ως ατίμητος θησαυρός φυλάσσεται εις το Καθολικό της Ι. Μονής. Αναρίθμητες ταπεινές ψυχές εναποθέτουν καθημερινά ενώπιον της σεπτής μορφής Της την κάθε ελπίδα τους, τα βάσανα, τις χαρές και τους καημούς των. Είναι πλούτος αθέωτος, ζωοδόχος πηγή, ζωηφόρος αγάπη, επιτάφιος της απόγνωσης, η γλυκιά Θεομάνα, η Μεσίτρια που μεταφέρει τα αιτήματά μας εις τον Χριστό μας και Υιό Της. Η έκφρασή Της μια μεγάλη σιωπή, εύλαλη.

(Από το "Εισοδικόν", τον πρόλογο, του μητροπολίτη Κισιάμου και Σελίνου Αμφιλοχίου Ανδρονικάκη).

Αφορμή

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

yannis.kalo@gmail.com · no14me.blogspot.gr/

Μερσώ, ο άπληλος ξένος

» Kamel Daoud (μτφρ. Γιάννης Στρίγκος, εκδόσεις Πατάκη)

Αναρωτιόμουν: Μήπως πρέπει να διαβάσω ξανά τον Ξένο; Ο ξηρός αέρας, η κρυστάλλινη θάλασσα, τα γεμάτα κόσμο τραμ, ο γείτονας με τον σκύλο, το αραβικό βλέμμα, η κηδεία. Πάνω απ' όλα όμως ο Μερσώ. Στον Ξένο επιστρέφω συχνότερα απ' ό,τι σε οποιοδήποτε άλλο βιβλίο. Το επίθετο "αγαπημένο" ίσως να είναι ατυχές, ίσως και όχι. Αυτό αναρωτιόμουν όταν έπεσα πάνω στο βιβλίο του Αλγερινού Καμέλ Νταούντ, Μερσώ, ο άλλος ξένος.

Σήμερα, η μαμά ζει ακόμη

Μία από τις πλέον διάσημες εναρκτήριες προτάσεις στην ιστορία της λογοτεχνίας αντιστρέφεται. Τώρα είναι η σειρά του αδερφού του ανώνυμου Αραβι να διηγηθεί την ιστορία: εξήντα χρόνια μετά ο Χαρούν αρνείται να αποδεχθεί πως ο αδερφός του νεκρός αδερφός του, παραμένει στην ανωνυμία.

Σκέψου το λίγο είναι ένα από τα πλέον διαβασμένα βιβλία στον κόσμο, ο αδελφός μου θα μπορούσε να 'χε γίνει διάσημος, αν ο συγγραφέας του είχε καταδεχθεί μονάχα να του δώσει ένα όνομα, Χ'μεντ ή Καντούρ, ή Χαμμού, απλά ένα μικρό όνομα, που να πάρει η οργή! Η μαμά θα μπορούσε να 'χε βγάλει ένα επίδομα ως χήρα μάγιστρα κι εγώ να 'χα έναν αδελφό γνωστό και αναγνωρισμένο για τον οποίο θα μπορούσα να καμαρώνω. Όμως όχι δεν του έδωσε όνομα, αλλιώς ο αδελφός μου θα είχε δημιουργήσει πρόβλημα συνείδησης στον δολοφόνο - δε σκοτώνει κανείς εύκολα έναν άνθρωπο όταν αυτός έχει όνομα.

Τα σπουδαία βιβλία, ανάμεσα σε τόσα άλλα χαρακτηριστικά, έχουν και αυτό: Ένα πλήθος από αναγνώσεις, προσεγγίσεις, αναλύσεις. Συχνά τα όρια τους διευρύνονται, για να εντάξουν και άλλες επιστήμες -επιτυχώς ή όχι, αυτό είναι μια άλλη κουβέντα. Και κάπως έτσι αντέχουν στον χρόνο, κάπως έτσι πετούν από πάνω τους τη σκόνη του εφήμερου, περνώντας τελεσίδικα στην κατηγορία του κλασικού. Οι εργάτες εραστές της ανάγνωσης αναδεικνύουν εκείνα τα συστατικά που η ιδιοφυΐα του συγγραφέα συνέλαβε πρώιμα, μπροστά από την εποχή. Επίσης, τα αγαπημένα βιβλία ιντριγκάρουν τον αναγνώστη να συνεχίσει την ιστορία τους, να αναδείξει ένα υποφωτισμένο, δευτερεύον πρόσωπο, να δώσει μία διαφορετική έκβαση. Αυτό επιχειρεί και ο Νταούντ να διηγηθεί την ιστορία του ανώνυμου θύμα-

τος, του Άραβα.

Ο αναγνώστης οφείλει να πειθαρχήσει: Ο Νταούντ δεν επιχειρεί να γράψει ξανά τον Ξένο, δεν επιθυμεί να γράψει ένα αριστούργημα. Αλλωστε κάτι τέτοιο θα αποτελούσε ύβρη. Εκείνο που επιχειρεί, θεωρώ, είναι να ζήσει για λίγο μέσα στις σελίδες ενός βιβλίου που τόσο μοιάζει να έχει αγαπήσει, που τόσο μοιάζει να τον έχει διαμορφώσει, να μετρήσει ξανά και ξανά πόσες φορές γίνεται αναφορά στο θύμα ως Αραβι και να αναρωτηθεί: μα δεν είχε όνομα, οικογένεια, ζωή; Ο αδερφός του θύματος αποτελεί τον ιδανικό αφηγητή αυτής της ιστορίας, καθώς επιτυγχάνει εκείνο που κανείς αναλυτής δεν θα κατόρθωνε να επιτύχει: να προσδώσει πάθος, ένταση και θυμό στην αφήγηση. Να δώσει το απαραίτητο συναίσθημα στην αδικία. Να εντάξει στο ιστορικό πλαίσιο τη γαλλική κατοχή της Αλγερίας. Να μιλήσει για όσα έγιναν μέχρι το '62, αλλά και για όσα έγιναν μετά την ανεξαρτησία.

Η επιθυμία να επιστρέψω στον Ξένο δεν κόπασε. Δεν θα μπορούσε να συμβεί, το κατάλαβα από τις πρώτες σελίδες κιάλας, παρότι η απόπειρα του Νταούντ είναι ενδιαφέρουσα.

Βιβλία

Ιστορίες συλλογικής γραφής...

και τρέπας

Συλλογικό έργο

Επιμέλεια: Γεώργιος Ζάχος

Εκδόσεις: Gutenberg - Γιώργος & Κώστας Δαρδανός
Λογοτεχνικά ταλέντα υπάρχουν πολλά. Για να ανθίσουν όμως πρέπει να τους δοθεί η ευκαιρία να καλλιεργηθούν και να εκφραστούν. Αυτή ήταν η επιδίωξη του Σεμιναρίου Δημιουργικής Γραφής το οποίο οργάνωσε η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων με εισηγήτη τον Γιαννιώτη συγγραφέα Μιχάλη Σπέγγο την άνοιξη του 2015. Στο σεμινάριο συμμετείχαν τριάντα νέοι λογοτέχνες που μυήθηκαν σε τεχνικές ανάδειξης του ταλέντου τους. Στην παρούσα έκδοση παρουσιάζεται ένα δείγμα αυτού του ταλέντου, με την ελπίδα ότι θα εκπλαγείτε ευχάριστα.

Τα κείμενα γράφουν οι: Λαμπρινή Αθανασίου, Ελένη Βάλβη, Χρυσούλα Βέργου, Μαρία Διαμαντή, Αργύρης Ευαγγελούλης, Αναστασία Καλαϊτζίδου, Γιώργος Καρακώστας, Δημήτρης Κατσάνος, Κατερίνα Κατσιμπόκη, Αννυ Κοιλία, Μαρία Κοτρώντσιου, Μιχάλης Λαγούδης, Ελένη Μακρογιάννη, Παναγιώτα Μπαμπουρδά, Βασιλική Νάκου, Στέφανος Ντάκος, Μαρία Πριόνα και Νίκος Σόφης.

Το βιβλίο των φανταστικών όντων

Χόρχε Λουίς Μπόρχες

Μετάφραση: Γιώργος Βέπης

Εκδόσεις: Πατάκης

Το "Βιβλίο των φανταστικών όντων" είναι το ιδιότυπο συναξάρι περισσότερων από εκατό «παράξενων πλασμάτων που η ανθρώπινη φαντασία συνέλαβε στον χρόνο και στον χώρο». Εμπνευσμένο με τον χαρακτηριστικό συνδυασμό ευρυμάθειας και σπιρτάδας του Μπόρχες, αυτό το μοναδικό έργο αντλεί μέσα από τις μυθολογίες και τις λογοτεχνίες του κόσμου υλικό για μια απολαυστική μπορχειανή εγκυκλοπαίδεια δημιουργημάτων της φαντασίας: από τον Όμπρο και τον Κομφουκίο ως τον Πλίνιο και τους καβαλιστές, και από τον Σαίξπηρ ως τον Λούις Κάρολ...

Το παγοδρόμιο

Roberto Bolaño

Μετάφραση: Κρίτων Ηλιόπουλος
Εκδόσεις: Άγρα

Η Ζ, μια μικρή τουριστική πόλη στις ακτές της Καταλονίας, το καλοκαίρι, ο καύσωνας, πρόσωπα συγκινητικά και

αστεία, αδύνατοι έρωτες, καταχρήσεις κονδυλίων, καταποντισμένες πολιτικές φιλοδοξίες, ερείπια που στεγάζουν μυστικά, και τρεις εκδοχές ενός εγκλήματος: Ιδού το σκηνικό που σπίνει ο Ρομπέρτο Μπολάνιο για

αυτό το παραλίγο αστυνομικό μυθιστόρημα, που φωτίζεται από το μελαγχολικό και σκληρό χιούμορ του.

Τρία πρόσωπα παίρνουν τον λόγο σαν να έχουμε τρεις διαδοχικούς ρόλους: Ένας απογοητευμένος Χιλιανός συγγραφέας, ένας Μεξικανός ποιητής χωρίς άδεια παραμονής, νυκτοφύλακας σε κάμπινγκ και ένας δημοτικός υπάλληλος έτοιμος να τα κάνει όλα για τη γηλαία που αγαπά. Μιλούν για τους έρωτές τους, για τις αυταπάτες που τρέφουν, για το διαφορετικό τους πεπρωμένο, που το έχει μαγνητίσει, σε όλους ανεξαιρέτως, ο θάνατος.

Ωκεανοί χρόνου

Σταύρος Μουντουφάρης

Εκδοτικός Οίκος Α. Α. Λιβάνη

Ηταν πρίγκιπας του θανάτου και του μίσους. Γνωστός στους ανθρώπους ως Βλαντ. Ένας από τους παλαιούς, μαζί με τα αδέρφια του, μαζί με την Κόμισσα Χέλγκα. Κρατούσαν στα χέρια τους τη

μοίρα ενός ολόκληρου κόσμου και της αιματοβαμμένης ιστορίας του.

Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος ξεκίνησε με μία δολοφονία στο Σαράγιεβο. Ο Δεύτερος ήταν απλώς το ξεκαθάρισμα των λογαριασμών του Πρώτου, με σημείο αναφοράς το κραχ του 1929.

Ο Τρίτος ξέσπασε με τη χρηματοπιστωτική κρίση, το προσφυγικό, τις γεωπολιτικές ανακατατάξεις και τη συντριβή της Ευρώπης, που τρώει τις ίδιες της τις σάρκες.

Και ο Τέταρτος θα γινόταν με ιερά σύμβολα και ξόρκια.

Ο χάρτης του μίσους ξεδιπλώθηκε κινδυνισμένος από τον πανδαμάτορα.

Οι αιώνιοι ξύπνησαν από τον ύπνο τους γυμνώνοντας τα πανάρχαια κοφτερά δόντια τους και οι Εννέα έβηλαν μπρος τα γρανάζια της μοίρας σε αυτό το σύμπαν και στα άλλα, που θρηνούσαν καθώς έκλεινε η αυλαία της ανθρωπότητας.

Το πρώτο μέρος μιας αλληγορικής τριλογίας τρόμου και φαντασίας.

Μουσείο ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ
Γιάννη & Ελένης Γαρεδάκη

Θερινό ωράριο λειτουργίας
19/4 - 30/9
Τρίτη, Τετάρτη, Πέμπτη, Κυριακή:
10.00-16.00
Παρασκευή: 11.00-19.00
Δευτέρα & Σάββατο: Κλειστά

Δρομολόγιο Αστικού ΚΤΕΛ (13)
Τρίτη έως Παρασκευή:
Πλατεία Αγοράς: 10:40, 12:40,
14:40, (17:30 μόνο Παρασκευή)
ΒΙΟΠΑ: 11:00, 13:00, 15:00
(17:45 μόνο Παρασκευή)
Κυριακή 11:00, 13:00 από πλατεία
Αγοράς 13:15 από ΒΙΟΠΑ

ΒΙΟΠΑ Χανίων Τ: 28210 80090

Email: info@typography-museum.gr

www.typography-museum.gr

Βιότοπος - περιγραφή

Λατινική του ονομασία είναι *Salvia officinalis* (Σάλβια η φαρμακευτική) και το συναντούμε σε όλη την Ελλάδα με διάφορες ονομασίες όπως Φασκομηλιά, Αλιφασκιά, Φάσκος, Σφάκα, Χαμοσφάκα, Αγριοφασκιά, Ελαφίσκος, Ελελίφασκος, Μοσχακίδι. Ανήκει στην οικογένεια των Χειλανθών.

Φασκόμηλο

Είναι αυτοφυές στη νότια Ευρώπη και τις Μεσογειακές χώρες.

Είναι μικρός θάμνος με ύψος από 50 έως 120 εκατοστά με ξυλώδη βάση και ποώδη, όρθια στελέχη. Τα φύλλα του είναι επιμήκη, ωοειδή, λοχαιοειδή, με λεπτά εξογκώματα και πρασινογκριζωπό χρώμα. Τα άνθη του είναι μικρά, μωβ κατά στάχυ. Άλλα είδη φασκομηλιάς με ανάλογες ιδιότητες είναι ο Ελελίφασκος ο ιεροβοτανοειδής (*Salvia verbenaca*, κοινώς άγριος βασιλικός, σαρκοθρόφι, βουτυρόχορτο, γοργογιάννης), η Μπλοσφακιά (*Salvia rotifera*, κοινώς αλιφασκιά, φασκομηλιά, φουσκομηλιά, πιθανώς πρόκειται για τον ελελίφασκο του Θεόφραστου), Ελελίφασκος ο όρμιμος (*Salvia horminum*, κοινώς σαρκοθρόφι, καυλόχορτο) και ο Ελελίφασκος ο ερυθρανθής (*Salvia sclirea*, κοινώς αγιαννίτης, αιγιάννης, γοργογιάννης ή γοργογιάννης).

Ιστορικά στοιχεία

Οι σπουδαίες ιδιότητες της Φασκομηλιάς εκθειάζονται από τους Θεόφραστο, Ιπποκράτη, Διοσκουρίδη, Αέτιο, Γαλνύο και άλλους. Οι αρχαίοι Αιγύπτιοι το έδιναν στις γυναίκες για να γίνουν γόνιμες. Οι Λατίνοι το ονόμαζαν «φυτό ιερό». Στη βοτανική σχολή του Σαλέρνο έλεγαν για το φασκόμηλο ότι δεν υπάρχει καλύτερο φάρμακο κατά του θανάτου.

Το Φασκόμηλο είναι συνδεδεμένο με τη μακροβιότητα και έχει τη φήμη ότι αποκαθιστά την εξασθενημένη μνήμη. Οι Κινέζοι το εκτιμούσαν τόσο πολύ που όταν άρχισαν Βρετανοί και Ολλανδοί να εισάγουν τσάι από την Κίνα, πρόσφεραν δύο κιβώτια τσαγιού για ένα κιβώτιο με αποξηραμένα φύλλα του βοτάνου. Στην Ευρώπη εδώ και πολλά χρόνια χρησιμοποιούν τη Φασκομηλιά σαν άρτυμα στα διάφορα φαγητά. Αρωματίζουν το ξίδι, τα λαρδιά, τα ζαμπόν και καπνίζουν με τα φύλλα τους όπως τον καπνό. Στην Ανατολή έπιναν Φασκόμηλο και το ονό-

μαζαν «τσάι Ελληνικό».

Κρήτη ήταν γνωστό και πολύτιμο βότανο. Το χρησιμοποιούσαν σαν θερμαντικό βραστάρι. Η ποσότητα του βοτάνου στο νησί ήταν τόσο μεγάλη που το χρησιμοποιούσαν και στους φούρνους γιατί έκανε καλό παξιμάδι. Τη σγουρή Φασκομηλιά τη θεωρούσαν καλύτερη από την πλατύφυλλη. Τα φασκόμηλα (οι κηκίδες που σχηματίζονται από το κέντημα ενός εντόμου που αφήνει τα αυγά του στη Φασκομηλιά) τρώνταν ευχάριστα από μικρούς και μεγάλους. Ανάλογα με την περίοδο ανάπτυξης του φυτού, όχι σπανίως υπάρχουν μέσα στην ψίχα σκουλήκια που προκαλούν δυνατούς πόνους στα έντερα. Αυτά γίνονται μυγάκια που τρυπούν το φασκόμηλο και πετούν μακριά. Γι' αυτό έλεγαν χαρακτηριστικά «αλλά μην φας πολλά και νάχεις τ' αμέντε σου να μην φας κανένα σκουλικάρικο». Οι Κρητικοί γνώριζαν τη δράση του

βοτάνου στη στοματική υγιεινή και με το αφέψημα των φύλλων και ξίδι θεράπευαν το γουλοφά (ουλίτις). Θεωρούσαν το αφέψημα του φασκόμηλου τονωτικό του στομάχου, αποχρεμπτικό, αντιδιαρροϊκό και ανθιδρωτικό. Το χρησιμοποιούσαν ακόμη για θεραπεία δερματικών νόσων και κατά της πιτυρίδας. Επίσης μαζί με στύψη έκαναν γαργάρες στον πονόλαιμο και το θεωρούσαν αιμοστατικό στην εξαγωγή των δοντιών.

Συστατικά - χαρακτήρας

Το φυτό έχει οσμή ισχυρή και αρωματική. Η γεύση του είναι θερμή και υπόπικρη. Περιέχει λίγο γαλλικό οξύ, εκχυλισματική ουσία και μεγάλη ποσότητα αιθέριου ελαίου, πράσινου χρώματος που αποδίδει 0,125% καμφορά. Το αιθέριο έλαιο περιλαμβάνει 30% θυγιόνη, 5% κινεόλη, λιναλόλη, βορνεόλη, καμφορά, σαλβένιο, πινένιο, ένα πικρό στοιχείο, τανίνες, τριτερπενοειδή, φλαβονοειδή, οιστρογόνες ουσίες και ρητίνη. Στη φαρμακευτική χρησιμοποιείται η μωβ ποικιλία που είναι πιο δραστική από το κοινό πράσινο φυτό.

Άνθιση - χρησιμοποιούμενα μέρη - συλλογή

Περίοδος άνθισης του φυτού είναι Ιούνιος και Ιούλιος. Για θεραπευτικούς σκοπούς χρησιμοποιούνται τα φύλλα και τα άνθη που συλλέγονται λίγο πριν ή κατά την αρχή της ανθοφορίας με ξηρό και ηλιόλουστο καιρό, τον Μάιο ή τον Ιούνιο. Το ξεραίνουμε σε σκιά ή σε θερμοκρασία που δεν ξεπερνά τους 35 βαθμούς Κελσίου.

Θεραπευτικές ιδιότητες και ενδείξεις

Το Φασκόμηλο σαν στυπτικό, διεγερτικό και τονωτικό είναι ίσως το καλύτερο από όλα τα άλλα της ίδιας οικογένειας. Προκαλεί μία θερμότητα στο στομάχι, διευκολύνει την πέψη, αυξάνει τη διούρηση, επιταχύνει την κυκλοφορία, ασκεί σημαντική επίδραση στον εγκέφαλο και μετριάξει τον ερεθισμό του νευρικού συστήματος, σαν αντισπασμωδικό και κατευναστικό φάρμακο.

Δρα ως άφουσο, σπασμολυτικό, αντισπασμωδικό, στυπτικό και ανθιδρωτικό. Είναι το κλασικό ίαμα για φλεγμονές του στόματος, του λαιμού και των αμυγδαλών, αφού τα πηκτικά έλαια του καταπραΰνουν τις βλεννογόνες μεμβράνες. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί εσωτερικά αλλά και με τη μορφή στοματοπλύματος, για τη φλεγμονή και αιμορραγία των ούλων (ουλίτιδα), τη φλεγμονή της γλώσσας (γλωσσίτιδα) ή τη γενικευμένη φλεγμονή του στόματος (στοματίτιδα). Είναι ωφέλιμο και στα στοματικά έλκη (άφθες). Σαν γαργάρες βοηθά στη θεραπεία της

λαρυγγίτιδας, της αμυγδαλίτιδας και του περιαμυγδαλικού αποστήματος. Είναι πολύτιμο άφουσο και χρησιμοποιείται στη δυσπεψία.

Μία ιδιότητα του βοτάνου είναι λίγο παράδοξη. Όταν το λαμβάνουμε σε μικρές δόσεις είναι επιδρωτικό και γι' αυτό το χρησιμοποιούμε κατά της βρογχίτιδας, γρίπης κ.λπ. αν όμως το πάρουμε σε μεγαλύτερη δόση δρα ως ανθιδρωτικό και γι' αυτό το χρησιμοποιούμε κατά της νυκτερινής επιδρωσης.

Σαν κομπρέσα προάγει την επούλωση των τραυμάτων. Σαν γαργάρες για τα προβλήματα του λαιμού συνδυάζεται καλά με την Ποτεντίλλη την τορμεντίλλη και τη Λεύκη του Γαλαάδ. Για τη δυσπεψία, μπορεί να συνδυασθεί με Σπειραία και Χαμομήλι.

Παρασκευή και δοσολογία

Παρασκευάζεται ως έγχυμα σε αναλογία 1 προς 100 αν το θέλουμε ελαφρύ ή 1 προς 25 αν το θέλουμε ισχυρό. Το ρόφημα το πίνουμε τρεις φορές την ημέρα. Για πλύσεις στο στόμα κάνουμε βαθιές γαργάρες με ζεστό ρόφημα επί 5-10 λεπτά αρκετές φορές την ημέρα.

Προφυλάξεις

Το Φασκόμηλο διεγείρει τους μύες της μήτρας και πρέπει να αποφεύγεται κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης. Είναι επίσης αντιγαλακταγωγό και μειώνει την παραγωγή μητρικού γάλακτος. Μεγάλες ποσότητες φασκόμηλου προκαλούν φαινόμενα τοξικά. Η ουσία τικόνη που περιέχει, σε μεγάλες δόσεις μπορεί να προκαλέσει κρίσεις επιληψίας. Πρέπει να το αποφεύγουν άτομα πληθωρικά, υπερτασικά και γενικά με αιματώδη κράση.